आर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिको
अर्ध-वार्षिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
९ फागुन, २०६९

गभर्नर डा. युवराज खतिवडाले
२०६९ साल फागुन ९ गते
सार्वजनिक जानकारीका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिको अर्ध-वार्षिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

ljifo ;'rL

ljj/)f **k[&**

पृष्ठभूमि	१
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य	१
आन्तरिक आर्थिक तथा मौद्रिक स्थिति	२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२
मूल्य	३
सरकारी वित्त	३
वाह्य क्षेत्र	४
विदेशी विनिमय	५
वित्तीय बजार	५
मौद्रिक योगाङ्कहरु	७
निक्षेप परिचालन तथा कर्जा प्रवाह	८
वित्तीय प्रणालीको तरलता	१०
तरलता व्यवस्थापन	१०
वित्तीय र वाह्य क्षेत्र कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन स्थिति	११
वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण	११
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	१४
लघुवित्त तथा वित्तीय पहुँच	१६
आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य	१६
मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तथा व्यवस्थापन	१७
अनुसूची १ : आर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएका नीतिगत व्यवस्थाहरुको प्रगति विवरण	**२१**
अनुसूची २ : मौद्रिक सर्वेक्षण	**३३**
तथ्याङ्क तालिकाहरु	

आर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिको अर्ध-वार्षिक समीक्षा

पृष्ठभूमि

१. आर्थिक वर्ष २०६९/७० को निमित्त दिगो आर्थिक वृद्धिको लागि मूल्य स्थिरता र वाह्य तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्ने एवम् सर्वसाधारणमा वित्तीय पहुँच अभिवृद्धिका लागि वित्तीय प्रणालीको सम्वर्द्धन गर्ने लगायतका प्रमुख उद्देश्यहरु रहेको मौद्रिक नीति २०६९ साउन १० गते सार्वजनिक गरिएको थियो । चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनाको आर्थिक तथा मौद्रिक स्थितिबारे सरोकारवालाहरुलाई जानकारी दिने उद्धेश्यले यो प्रतिवेदन सार्वजनिक गरिंदै छ । प्रस्तुत अर्ध-वार्षिक समीक्षामा विद्यमान अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय अर्थतन्त्र एवम् वित्तीय अवस्थाको विश्लेषण सहित उक्त मौद्रक नीतिको २०६९ पुस मसान्तसम्मको कार्यान्वयन स्थितिलाई समावेश गरिएको छ । साथै, यस आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिको लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने मौद्रिक तथा वित्तीय व्यवस्थाहरुको आवश्यक पुनरावलोकन समेत यस दस्तावेजमा समावेश गरिएको छ ।

२. वित्तीय प्रणालीमा तरलता यथेष्ठ रहेर पनि कर्जा प्रवाहको विस्तारमा न्यूनता, मूल्यमा चाप र उच्च शोधनान्तर बचत कायम रहेको पृष्ठभूमिमा यस आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको थियो । मौद्रिक नीति कार्यान्वयनमा आएपश्चात ६ महिनाको अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तार उल्लेख्य रुपमा बढेकोले अधिक तरलता स्थितिमा सुधार आएको छ । शोधनान्तर स्थिति बचतमा रहनुको साथै विदेशी विनिमय सञ्चिति सन्तोषजनक अवस्थामा रहेको छ । नेपाली रुपैंयाँको शुरुका महिनाहरुमा केही चाप परेपनि हाल विनिमयदरमा स्थायित्व कायम रहेको छ । शेयर बजारमा सुधार आएको छ भने घर-जग्गा कारोबारमा समेत सुधारको संकेत देखिन थालेको छ । यसरी वित्तीय परिसूचकहरु सकारात्मक दिशातर्फ अघि बढिरहेता पनि मुलुकमा विद्युत आपूर्तिमा समस्या, सरकारको पूर्ण बजेटको अभाव, सरकारी खर्च र खासगरी पूँजीगत खर्चमा कमी र राजनैतिक गतिरोधको अतिरिक्त मौसम प्रतिकूलताको समेत सामना गर्नु परेकोले मुलुकको आर्थिक वृद्धिदर लक्ष्य भन्दा तल रहने देखिएको छ । मूल्य स्थिति तर्फ मौद्रिक नियन्त्रणको बाबजुद पनि आपूर्तिजन्य र भारतमा भएको मूल्य वृद्धिको कारण नेपालको मुद्रास्फीतिमा चाप पर्दै गएकोले मूल्य बृद्धिदरलाई लक्ष्य अनुसार कायम गर्ने कार्य चुनौतिपूर्ण हुदै गएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य

३. सन् २००७ देखि सुरु भएको अमेरिकी वित्तीय संकटको विश्वव्यापी असर समाप्त नहुँदै युरोप र अमेरिकी मुलुकहरुको ऋण संकट एवम् जापानको दुखद सुनामीको कारण ती क्षेत्रहरुको अर्थतन्त्र अझै शिथिल अवस्थामा रहेको छ । यस्ता संकटहरु समाधान गर्न अवलम्बन गरिएका नीतिगत प्रयासहरु अपेक्षित रुपमा प्रभावकारी हुन नसकेको कारण अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले[1] सन् २०१२ मा विश्व आर्थिक वृद्धिदर ३.२ प्रतिशत मात्र कायम भएको अनुमान

[1] World Economic Outlook, Updates, January 2013, International Monetary Fund, Washington DC

गरेको छ । सन् २०१३ मा भने विश्व आर्थिक वृद्धिदरमा सीमान्त सुधार आई ३.५ प्रतिशतसम्म पुग्ने प्रक्षेपण रहेको छ । विकसित देशहरुको आर्थिक शिथिलताको प्रभावस्वरुप उदीयमान र विकासशील देशहरुको आर्थिक वृद्धिदरमा अझै उल्लेख्य सुधार आउन सकेको छैन । छिमेकी मुलुकहरु भारत र चीन दुबै देशहरुको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१२ मा विगत एक दशक देखिकै सर्वाधिक न्यून भई क्रमशः ४.५ प्रतिशत र ७.८ प्रतिशत कायम भएको अनुमान गरिएको छ । सन् २०१३ मा भने खुकुलो मौद्रिक र वित्त नीतिहरुको प्रभाव स्वरुप भारतको आर्थिक वृद्धिदर ५.९ प्रतिशत र चीनको ८.२ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

४. विगत केही वर्ष देखिको लगातार आर्थिक न्यूनताले समग्र मागमा शिथिलता आएको कारण विश्व मुद्रास्फीतिदरमा सुधार देखिएको छ । सो अनुसार अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले सन् २०१२ मा विकसित देशहरुको मुद्रास्फीतिदर २.० प्रतिशत कायम भएको अनुमान गरेको तुलनामा सन् २०१३ मा १.६ प्रतिशत कायम हुने प्रक्षेपण गरेको छ । उदीयमान तथा विकासशील देशहरुमा सन् २०१२ मा मुद्रास्फीतिदर ६.१ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१३ मा पनि सो को हाराहारीमा रहने प्रक्षेपण रहेको छ । त्यसैगरी, छिमेकी देश चीनमा भने सन् २०११ मा ५.४ प्रतिशत रहेको मुद्रास्फीतिदरमा सुधार भई सन् २०१२ मा ३.० प्रतिशत रहेको र २०१३ मा पनि ३.० प्रतिशत नै रहने प्रक्षेपण गरिएको छ । भारतमा भने खस्कदो आर्थिक वृद्धिदरमा सुधार ल्याउन अवलम्बन गरिएको विस्तारकारी मौद्रिक एवम् वित्त नीति र केही महिना अघिसम्मको भारतीय रुपैयाँको तीब्र अवमूल्यन र पेट्रोलियम पदार्थको उच्च मूल्य वृद्धिको कारण मूल्यमा चाप परिरहेको छ । फलस्वरुप सन् २०११ मा ८.९ प्रतिशत रहेको भारतको मुद्रास्फीतिदर सन् २०१२ मा १०.२ प्रतिशतसम्म पुगेको अनुमान छ । सन् २०१३ मा यसमा सामान्य सुधार आइ ९.६ प्रतिशत कायम हुने प्रक्षेपण रहेको छ ।

आन्तरिक आर्थिक तथा मौद्रिक स्थिति

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

५. चालू आर्थिक वर्षको पहिलो त्रयमासमा मौसम प्रतिकूलताको कारण प्रमुख वर्षे बालीहरुको उत्पादनमा ह्रास आएकोले समग्र कृषि क्षेत्रको उत्पादनको वृद्धिदर न्यून स्तरमा रहेको छ । त्यसैगरी, मुलुकमा विद्यमान राजनैतिक अस्थिरता, अपर्याप्त विद्युत आपूर्ति, सरकारको पूर्ण बजेटको अभावमा पूँजीगत खर्चमा शिथिलता लगायतका संरचनात्मक अवरोधहरुका कारण चालू आर्थिक वर्षमा औद्योगिक र सेवा क्षेत्रको विस्तार समेत अपेक्षित रुपमा हुन नसक्ने देखिएको छ ।

६. बाली लगाउने समयमा पर्याप्त वर्षा हुन नसकेकोले चालू आर्थिक वर्षमा प्रमुख कृषि बालीहरुमध्ये धानको उत्पादन ११.३ प्रतिशतले, मकैको ८.३ प्रतिशतले तथा कोदोको ३.० प्रतिशतले घट्न गएको नेपाल सरकार, कृषि विकास मन्त्रालयको प्रारम्भिक अनुमान छ । तर पछिल्लो समयको मौसम स्थितिलाई दृष्टिगत गर्दा प्रमुख हिउँदे बालीहरुको उत्पादनको अवस्था सामान्य रहने र पशुजन्य उत्पादनको विस्तारमा समेत अपेक्षाकृत सुधार हुने अनुमानको आधारमा चालू आर्थिक वर्षमा समग्र कृषि क्षेत्रको उत्पादन सीमान्तदरले वृद्धि हुने अनुमान छ ।

मूल्य

७. चालू आर्थिक वर्षमा प्रमुख खाद्यान्न बालीहरुको उत्पादनमा गिरावट आउनुको साथै पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धि र भारतीय मुद्रास्फीतिले समेत नेपालको मूल्यमा थप चाप पर्न गएको छ । यस अनुसार, चालू अर्थिक वर्षको छैठौं महिनामा उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित मुद्रास्फीतिदर वार्षिक विन्दुगत आधारमा ९.८ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीतिदर ६.८ प्रतिशत मात्र रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क ९.६ प्रतिशतले र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क १०.२ प्रतिशतले बढेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहहरुको मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर क्रमशः ४.० प्रतिशत र ९.० प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६९/७० को छैठौं महिनामा राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक विन्दुगत वृद्धिदर ९.१ प्रतिशत रहेको छ । उक्त वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ३.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

८. चालू आर्थिक वर्षको छैठौं महिनामा राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा १०.३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त सूचकाङ्क ३२.१ प्रतिशतले बढेको थियो । अघिल्लो आर्थिक वर्षको छैठौं महिनामा १९.३ प्रतिशतले बढेको तलब सूचकाङ्कमा समीक्षा अवधिमा परिवर्तन नभएको र अघिल्लो वर्ष ३५.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको ज्यालादर सूचकाङ्क १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भएकोले समीक्षा अवधिमा तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कको वृद्धि कम रहेको हो ।

सरकारी वित्त

९. चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनासम्ममा सरकारको कूल खर्च (नगद प्रवाहमा आधारित) अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ४०.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा ५.४ प्रतिशतले घटी २०६९ पुस मसान्तसम्ममा रु. १०७ अर्ब २१ करोडमा सीमित रहन पुगेको छ । सरकारको पूर्ण बजेट समयमै आउन नसक्नुको साथै चालू आर्थिक वर्षमा सरकारको कुल खर्च गत वर्षको भन्दा बढी हुन नहुने अध्यादेशको व्यवस्थाले पनि सरकारी खर्चमा ह्रास आएको हो ।

१०. समीक्षा अवधिमा सरकारको कूल साधन परिचालन ७.५ प्रतिशतले वृद्धि भइ रु. १४७ अर्ब ६४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो साधन परिचालन ३३.० प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । साधन परिचालन अन्तर्गत कूल राजस्व २१.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६९ पुस मसान्तसम्ममा रु. १३४ अर्ब ५७ करोड पुगेको छ भने वैदेशिक अनुदान ५१.७ प्रतिशतले घटी रु. १० अर्ब २५ करोडमा सीमित भएको छ । यस अवधिमा नेपाल सरकारले रु. १ अर्ब ३१ करोडको वैदेशिक ऋण परिचालन गरेको छ । चालू आर्थिक वर्षमा सरकारको आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने व्यवस्था नभएकोले समीक्षा अवधिमा यस्तो ऋण परिचालन भएको छैन ।

११. राजस्व परिचालनको तुलनामा खर्चमा वृद्धि नभएकोले चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनासम्ममा नेपाल सरकारको नगद प्रवाहमा आधारित बजेट रु. ४० अर्ब ४४ करोडले बचतमा रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो बचत रु. २४ अर्ब ४ करोड रहेको थियो । गत वर्षको बचतलाई समेत समावेश गर्दा २०६९ पुस मसान्तसम्ममा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु. ४४ अर्ब ६५ करोड बचत मौज्दात रहेको छ ।

वाह्य क्षेत्र

१२. चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनासम्ममा रु. ६ अर्ब ७ करोड शोधनान्तर बचत भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. ६६ अर्ब ७२ करोड बचत रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा खासगरी वस्तु आयातमा उल्लेख्य वृद्धि भएको, खुद सेवा आय घाटामा रहेको, वैदेशिक अनुदानमा कमी आएको र विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदर घटेको कारण चालू खाता बचत अघिल्लो वर्षको रु. ३१ अर्ब ९९ करोडको तुलनामा यो वर्ष रु. ४ अर्ब ४१ करोड मात्र रहेको तथा वित्तीय खाता स्थिति पनि कमजोर रहेको कारण शोधनान्तर बचत कम हुन गएको हो । शोधनान्तर बचत कम हुन गएता पनि २०६९ पुस मसान्तमा कायम विदेशी विनिमयको सञ्चिति १०.२ महिनाको वस्तु र ८.७ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न सक्ने सुविधाजनक अवस्थामा रहेको छ ।

१३. वाह्य व्यापारतर्फ गत वर्षको ६ महिनामा १५.४ प्रतिशतले बढेको वस्तु निर्यात चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा १०.२ प्रतिशतले बढेको छ । गत आर्थिक वर्षको ६ महिनामा १७.० प्रतिशतले बढेको वस्तु आयात चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा २४.६ प्रतिशतको उच्च दरले बढेको छ । यसरी सुस्त गतिको निर्यातको तुलनामा आयातको वृद्धि उच्च रहेको हुँदा समीक्षा अवधिमा व्यापार घाटा २७.९ प्रतिशतले बढेको छ । गत आर्थिक वर्षको ६ महिनामा यस्तो घाटा १७.४ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो ।

१४. कुल निर्यातमध्ये भारततर्फको निर्यात ३.८ प्रतिशतले र अन्य मुलुकतर्फको निर्यात २०.३ प्रतिशतले बढेको छ । खासगरी भारततर्फ जी.आई. पाइप, जुटको बोरा, पोलिष्टर धागो, अदुवा र तारको निर्यात बढेको छ भने अन्य मुलुकतर्फ दाल, छाला र तयारी छालाका वस्तुहरुको निर्यात बढेको छ । कुल आयात मध्ये भारततर्फबाट भएको आयात २६.२ प्रतिशत र अन्य मुलुकहरुबाट भएको आयात २३.६ प्रतिशतले बढेको छ । भारतबाट मुख्यतया पेट्रोलियम पदार्थ, सवारी साधन तथा पार्टपूर्जा, सिमेन्ट, रासायनिक मल र चामल लगायतको सामानको आयात बढेको कारण त्यसतर्फको आयात उच्च दरले बढेको हो । अन्य मुलुकबाट भएको आयातमा खासगरी पाइप तथा पाइप फिटिङ्ग, तयारी पोसाक, दूरसञ्चारका उपकरण, खाने तेल र सुन लगायतको आयातको वृद्धि उच्च रहेको छ ।

१५. सेवातर्फ भने गत वर्षको ६ महिनासम्ममा रु. ९ अर्ब ९३ करोड खुद आय भएको तुलनामा चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. १ अर्ब ९१ करोड खुद व्यय भएको छ । समीक्षा अवधिमा पर्यटक आगमनमा शिथिलता आई यस उप-क्षेत्रको आय घटेकोले सेवा क्षेत्र भुक्तानी घाटामा गएको हो ।

१६. त्यसैगरी, चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्ममा खुद ट्रान्स्फर आय गत वर्षको सोही अवधिमा २९.१ प्रतिशतले बढेको तुलनामा १८.२ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । खासगरी, चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्ममा विप्रेषण आप्रवाह गत वर्षको सोही अवधिमा ३७.१ प्रतिशतले वृद्धिभएको तुलनामा २१.८ प्रतिशतको दरले मात्र बढेको र वैदेशिक अनुदान आप्रवाह कम भएकोले यस्तो खुद आयको वृद्धिदर कम हुन गएको हो । नेपाली रुपैयाँको परिवर्त्य विदेशी मुद्रासंगको विनिमयदर गत असारको तुलनामा केही अधिमूल्यन भएको र वैदेशीक रोजगारीमा जाने कामदारको संख्याको वृद्धिदर पनि कम भएकोले विप्रेषण आयको वृद्धिदर कम रहन गएको छ भने सरकारी बजेट समयमै नआएको तथा पूँजीगत खर्च कमजोर रहेको कारण नै वैदेशिक अनुदान घट्न गएको छ ।

१७. मुलुकको समग्र विकासको लागि लगानी बढाउन वैदेशिक पूँजीको आवश्यकता भएतापनि राजनैतिक अस्थिरता र लगानीयोग्य वातावरणको अभावले गर्दा वैदेशिक लगानी अपेक्षित रुपमा बढ्न सकेको छैन । आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनामा रु. ३ अर्ब ७३ करोडको वैदेशिक लगानी नेपाल भित्रिएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. ५ अर्ब ९ करोड बराबरको यस्तो लगानी भित्रिएको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा पूँजीगत ट्रान्सफर रु. ४ अर्ब १६ करोड आप्रवाह भएको छ भने खुद सरकारी ऋण रु. २ अर्ब ७८ करोडले ऋणात्मक रहेको छ ।

विदेशी विनिमय

१८. चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनामा विदेशी विनिमय सञ्चिति नेपाली रुपैयाँमा २.६ प्रतिशतले र अमेरिकी डलरमा ४.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६९ पुसमा रु. ४५० अर्ब ८० करोड पुगेको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा उक्त सञ्चिति नेपाली रुपैयाँमा ३३.१ प्रतिशतले र अमेरिकी डलरमा १५.३ प्रतिशतले बढेको थियो । कुल विदेशी मुद्रा सञ्चितिमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकको अंश ८१.५ प्रतिशत र वाणिज्य बैंकहरुको अंश १८.५ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै, कुल सञ्चितिमा परिवर्त्य विदेशी मुद्राको अंश ७८.८ प्रतिशत र अपरिवर्त्य विदेशी मुद्राको अंश २१.२ प्रतिशत रहेको छ ।

१९. भारतीय मुद्राको आपूर्तिको तुलनामा माग उच्चदरले बढ्दै गएको सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंकले भारतीय रुपैयाँको व्यवस्थापनमा मुख्यतया दुईवटा उपायहरु अवलम्वन गर्दै आएको छ । पहिलो उपाय अन्तर्गत भारतबाट अमेरिकी डलर भुक्तानी गरी आयात गर्न सकिने वस्तुहरुको सूची विस्तार गर्दै लगेको छ । दोस्रो उपायको रुपमा भारतीय मुद्रा बजारमा अमेरिकी डलर बिक्रीबाट भारतीय रुपैयाँ खरिद गरी आपूर्ति गर्ने गरिएको छ । यस उपाय अन्तर्गत चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनामा अमेरिकी डलर १ अर्ब ४० करोड बिक्री गरी भारतीय रुपैयाँ ७६ अर्ब २८ करोड खरिद गरिएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ४२ करोड बिक्री गरी भारतीय रुपैयाँ ६९ अर्ब १४ करोड खरिद गरिएको थियो ।

२०. २०६९ असार मसान्तमा प्रति अमेरिकी डलरको विनिमय दर रु. ८८.६० रहेकोमा २०६९ पुस मसान्तमा रु. ८७.१० कायम रहेको छ । सो अनुसार यस अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग १.७ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको छ । गत वर्षको सोही अवधिमा नेपाली रुपैयाँ १५.४ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको थियो ।

वित्तीय बजार

२१. बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पूँजीको आधार बढाई वित्तीय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले नेपाल राष्ट्र बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक-आपसमा गाभ्ने र गाभिने कार्यलाई उत्प्रेरित गर्ने नीति अवलम्बन गरेको छ । यस अनुरुप चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनामा २२ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक-आपसमा गाभिएर १० वटा संस्था बनेका छन् । यस अन्तर्गत २ वाणिज्य बैंकहरुमा ३ वित्त कम्पनीहरु गाभिएका छन् । ७ विकास बैंक र ६ वित्त कम्पनीहरु एक-आपसमा गाभिएर ७ विकास बैंक बन्नुको साथै ३ वित्त कम्पनीहरु एक-आपसमा गाभिएर १ वित्त कम्पनीको रुपमा परिणत भएका छन् । यसका अतिरिक्त २ वाणिज्य बैकहरु लगायत २८ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई एक-आपसमा गाभिएर १२ वटा संस्था बन्न यस बैंकले सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिसकेको छ ।

२२. २०६९ पुस मसान्तसम्ममा "क" वर्गका ३२, "ख" वर्गका ९०, "ग" वर्गका ६७ र "घ" वर्गका २७ गरी यस बैंकले इजाजत प्रदान गरेको बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या २१६ कायम भएको छ । २०६९ असार मसान्तमा यस्ता बैंक तथा वित्तीय सस्थाहरुको संख्या २१३ रहेको थियो । २०६९ असारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शाखा संख्या जम्मा २९३६ रहेकोमा २०६९ पुस मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरुको शाखा संख्या १,४६०, विकास बैंकहरुको ७१२, वित्त कम्पनीहरुको २९७ र लघुवित्त संस्थाहरुको शाखा संख्या ५७३ गरी जम्मा ३०४२ कायम भएको छ । यसबाट प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखाबाट औसतमा करिब ८.७ हजार जनसंख्याले सेवा प्राप्त गरेको देखिन्छ । २०६९ असारमा यस्तो अनुपात ९.० हजार रहेको थियो ।

२३. साना तथा मझौला निक्षेपकर्ताहरुको बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा रहेको निक्षेपको सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुप्रति सर्वसाधारणको विश्वास अभिवृद्धि गराउने उद्देश्यले गत आर्थिक वर्ष देखि दुई लाख रुपैयाँसम्मको बैंक निक्षेपलाई सुरक्षण गराउने व्यवस्था गरिएको छ । सो अनुसार २०६९ पुस मसान्तसम्ममा १८५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु मार्फत ८३ लाख १८ हजार निक्षेपकर्ताहरुको रु. २१६ अर्ब ८२ करोडको निक्षेप सुरक्षण भएको छ ।

२४. गत वर्षहरुमा घर-जग्गा तथा शेयर बजार कारोबारमा आएको शिथिलताका बावजूद पनि कर्जा प्रवाह र असूली प्रक्रियामा गरिएको नीतिगत सुधारका कारण वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम लागू भएका एवम् सरकारको स्वामित्व रहेका वाणिज्य बैकहरुमध्ये राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जा अनुपात २०६९ असार मसान्तमा ७.३ प्रतिशत रहेकोमा त्यसमा केही सुधार आई २०६९ असोज मसान्तमा ७.० प्रतिशतमा सीमित भएको छ । त्यसैगरी, कृषि विकास बैंक लि.को निष्कृय कर्जा अनुपात २०६९ असारमा ६.४ प्रतिशत रहेकोमा असोज मसान्तमा ५.९ प्रतिशत रहेको छ । नेपाल बैंक लिमिटेडको यस्तो कर्जा अनुपात भने २०६९ असार मसान्तमा ५.८ प्रतिशत रहेकोमा त्यस पछि सो अनुपात परिवर्तन भएको छैन ।

२५. सरकारी स्वामित्वका वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जा अनुपातमा कमी आएता पनि निजी क्षेत्रका केही बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा कर्जा असूलीमा समस्या देखिएकोले समग्र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको औसत निष्कृय कर्जा अनुपात केही बढेको छ । सो अनुसार वाणिज्य बैंक समूहको निष्कृय कर्जा अनुपात २०६९ असारमा औसत २.६ प्रतिशत रहेकोमा २०६९ असोज महिनामा औसत २.८ प्रतिशत पुगेको छ । त्यसैगरी, विकास बैंकहरुको औसत निष्कृय कर्जा अनुपात २०६९ असारमा ४.९ प्रतिशतबाट बढेर २०६९ असोजमा ५.५ प्रतिशत पुगेको छ भने वित्त कम्पनीहरुको यस्तो अनुपात १०.७ प्रतिशतबाट बढेर २०६९ असोजमा ११.७ प्रतिशत पुगेको छ ।

२६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा तथा लगानीको विस्तार उच्च हुनुको साथै निक्षेप परिचालनको वृद्धिदर तुलनात्मक रुपमा कम रहेता पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा यथेष्ठ तरलता रहेको कारण २०६९ पुससम्ममा अल्पकालिन ब्याजदरहरू अपेक्षित रुपमा बढ्न सकेको छैन । २०६९ असारमा १.२ प्रतिशत कायम रहेको ९१-दिने ट्रेजरी विल्सको भारित औसत ब्याजदर २०६९ पुसमा १.५ प्रतिशत कायम रहेको छ । त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरु र वाणिज्य बैंक लगायत सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको भारित औसत अन्तर-बैंक ब्याजदर

२०६९ असारमा क्रमशः ०.९ प्रतिशत र ७.० प्रतिशत रहेकोमा २०६९ पुसमा ०.७ प्रतिशत र ४.१ प्रतिशत कायम भएको छ ।

२७. शेयरको मूल्यमा आउने उतार-चढावले लगानीकर्ताहरुको मनोबल गिर्नुको साथै आर्थिक स्थायित्वमा समेत प्रतिकूल असर पर्न सक्ने सम्भावनालाई दृष्टिगत गरी मार्जिन प्रकृतिको कर्जा नवीकरण तथा मार्जिन कल सम्बन्धी कर्जा व्यवस्थामा लचिलो नीतिलाई निरन्तरता दिईएको छ । सो अनुसार, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले शेयरको धितोमा प्रवाह गर्ने मार्जिन प्रकृतिको कर्जामा विगत १८० दिनको औसत शेयर मूल्य वा पछिल्लो बजार मूल्य, जुन कम छ सो रकमको आधारमा बैंक तथा वित्तीय संस्था आफैले कर्जाको जोखिम न्यूनीकरण हुने गरी आवश्यक मार्जिन कायम गरेर शेयर धितो कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने व्यवस्था कायमै राख्नुका साथै मार्जिन कर्जा (Margin Lending) प्रकृतिको कर्जा प्रवाह गर्दा ब्रोकरको जमानत र शेयर खरिद-बिक्री रसिदका आधारमा आवश्यक मार्जिन कायम गरी बढीमा एक वर्षको लागि कर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । यस्ता नीतिगत लचकताको सकारात्मक प्रभावस्वरुप धितोपत्र बजारको स्थिति मापन गर्ने नेप्से सूचकाङ्क २०६९ असार मसान्तमा ३८९.७४ रहेकोमा २०६९ पुस मसान्तमा ५२९.७ पुगेको छ ।

२८. घर-जग्गा कारोबारमा दीगो सुधार ल्याउन यस बैंकले अवलम्बन गरेको नीतिगत प्रयासहरुका कारण पछिल्लो अवधिमा यस क्षेत्रको व्यवसायमा केही सुधारको संकेत देखिन थालेको छ । गत आर्थिक वर्षमा व्यक्तिगत आवासीय घर-जग्गाको सीमा रु. ८० लाखबाट बढाएर रु. १ करोड पुऱ्याइएको थियो भने रियलस्टेट क्षेत्रमा २५ प्रतिशत भन्दा बढी कर्जा प्रवाह गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले २०६९ असार मसान्तसम्ममा उक्त कर्जा २५ प्रतिशतको सीमाभित्र ल्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो सीमाभित्र ल्याउने अवधि १ वर्ष थप गरी २०७० असार मसान्त कायम गरिएको छ । यसका साथै, रियलस्टेट कर्जा सुविधा उपभोग गरेका ऋणीले सम्पूर्ण ब्याज भुक्तानी गरेको अवस्थामा नवीकरणयोग्य कर्जाको हकमा २०७० असार मसान्तसम्मको लागि यस्तो कर्जा नवीकरण गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

२९. नेपालको वित्तीय बजारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको अतिरिक्त सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम स्थापना भई वित्तीय कारोबार गर्ने बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको संख्यात्मक उपस्थिति र कारोबारको आकार पनि उल्लेख्य रुपमा बढ्दै गएको छ । सहकारी विभागबाट प्राप्त पछिल्लो तथ्याङ्क अनुसार २०६९ पुस मसान्तसम्ममा बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको संख्या ११,९०१ पुगेको छ । यी संस्थाहरूले कुल रु. ११५ अर्ब ३० करोड बचत परिचालन गरी रु. ८७ अर्ब ४ करोड कर्जा लगानी गरेका छन् । बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरुको कारोबारको अनुगमनलाई प्रभावकारी तुल्याउन नेपाल राष्ट्र बैंकले सहकारी विभागलाई प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ ।

मौद्रिक योगाङ्कहरु

३०. बैंकिङ्ग क्षेत्रमा विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको कारोबारको हिस्सा उल्लेख्य रुपमा बढ्दै गएको सन्दर्भमा गत आर्थिक वर्षदेखि मौद्रिक सर्वेक्षणको दायराभित्र नेपाल राष्ट्र बैंक र वाणिज्य बैंकहरुको वासलातको अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको वासलात समेत समावेशगरी विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण तयार पार्न थालिएको छ । उक्त सर्वेक्षण अनुसार चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्ममा विस्तृत मुद्राप्रदाय ४.८ प्रतिशतले बढी २०६९ पुस मसान्तमा रु. ११८५ अर्ब ८२ करोड पुगेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो

मुद्रा प्रदाय १०.२ प्रतिशतले बढेको थियो । खासगरी बैंकिङ्ग क्षेत्रको खुद वैदेशिक सम्पत्ति गत वर्ष ३०.९ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा १.६ प्रतिशतले मात्र बढ्नुको साथै बैंकिङ्ग क्षेत्रको सरकार माथिको दावी घटेको कारण विस्तृत मुद्रा प्रदाय गत वर्षको तुलनामा न्यून दरले मात्र बढ्न गएको हो ।

३१. मौद्रिक क्षेत्रको खुद आन्तरिक सम्पत्ति गत आर्थिक वर्षको ६ महिनामा ३.९ प्रतिशतले बढेको तुलनामा चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को सोही अवधिमा ६.४ प्रतिशतले बढेको छ । यस अन्तर्गत नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी गत वर्षको ६ महिनामा रु. २७ अर्ब ४७ करोड (१६.८ प्रतिशत) ले घटेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा रु. ४२ अर्ब ३६ करोड (२६.० प्रतिशत) ले घटेको छ । सरकारको साधन परिचालनको तुलनामा सरकारी खर्च कम भई यस बैंकमा रु. ४४ अर्ब ६५ करोड सरकारी बचत मौज्दात रहनुको साथै चालू आर्थिक वर्षमा सरकारले आन्तरिक ऋण परिचालन नगरेको कारण बैंकिङ्ग क्षेत्रको सरकार माथिको दावीमा ह्रास आएको हो ।

३२. मौद्रिक क्षेत्रको वित्तीय संस्थाहरुमाथिको दावी भने गत आर्थिक वर्षको ६ महिनामा ११.६ प्रतिशतले घटेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा २२.७ प्रतिशतले बढेको छ । त्यसैगरी, सरकारी गैर-वित्तीय संस्थाहरुमाथिको दावी १२.० प्रतिशतले बढेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो दावी ४०.२ प्रतिशतले बढेको थियो ।

३३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसंग गत वर्षको अन्त्यतिर उच्च तरलता रहनुको साथै कर्जा निक्षेप अनुपातमा सुधार आई थप लगानीको लागि अनुकूल परिस्थिति सृजना भएको कारण अघिल्लो आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्म ४.९ प्रतिशत (रु. ३५ अर्ब ९५ करोड) ले मात्र बढेको निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा समीक्षा अवधिमा १२.३ प्रतिशत (रु. ९९ अर्ब २६ करोड) ले बढेको छ ।

३४. चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनासम्ममा संचित मुद्रा (Reserve Money) १४.६ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रा ९.१ प्रतिशतले बढेको थियो । खासगरी नेपाल राष्ट्र बैंकको खुद वैदेशिक सम्पत्ति घट्नुको साथै सरकार माथिको दावी समेत घटेकोले संचित मुद्रा प्रदायमा ह्रास आएको हो ।

३५. यसरी, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको लगानी अभिवृद्धि भई अधिक तरलता स्थितिमा सुधार आएकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको गुणक केही वृद्धि भएको छ । सो अनुसार गत असार मसान्तमा ३.५४ कायम रहेको विस्तृत मुद्रा प्रदाय गुणक २०६९ पुस महिनामा ४.३५ पुगेको छ ।

निक्षेप परिचालन तथा कर्जा प्रवाह

३६. आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनामा “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप परिचालन ५.३ प्रतिशत (रु. ५४ अर्ब १२ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा निक्षेप परिचालन १०.४ प्रतिशत (रु. ८५ अर्ब ६८ करोड) ले बढेको थियो । यस अवधिमा खासगरी विप्रेषण आयको वृद्धिदरमा कमी आउनुको साथै सरकारी खर्चमा ह्रास आई नगद मौज्दात उल्लेख्य रुपमा बढेकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप परिचालन प्रभावित भएको हो । यसको साथै निक्षेपको ब्याजदर न्यून रहेको कारणबाट पनि निक्षेप परिचालन केही हदसम्म प्रभावित भएको छ । तर वार्षिक विन्दुगत आधारमा भने २०६९ पुस मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप परिचालन १७.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३७. समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरुको निक्षेप परिचालन ४.६ प्रतिशतले, विकास बैंकहरुको ७.४ प्रतिशतले र वित्त कम्पनीहरुको ५.८ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको निक्षेप परिचालन क्रमशः ११.४ प्रतिशत र ११.६ प्रतिशत र १.७ प्रतिशतले बढेको थियो ।

३८. आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनासम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा तथा लगानी अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ६.५ प्रतिशत (रु. ५५ अर्ब २५ करोड) ले बढेको तुलनामा ११.२ प्रतिशत (रु. १०८ अर्ब १७ करोड) ले बढेको छ । यस अन्तर्गत, वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको कर्जा तथा लगानी क्रमशः १०.७ प्रतिशत, ७.२ प्रतिशत र ५.८ प्रतिशतले बढेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा वाणिज्य बैंक र विकास बैंकहरुको कर्जा तथा लगानी क्रमशः ७.८ प्रतिशत र ७.० प्रतिशतले बढेको थियो भने वित्त कम्पनीहरुको कर्जा तथा लगानी ०.४ प्रतिशतले घटेको थियो । वार्षिक विन्दुगत आधारमा भने २०६९ पुस मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा तथा लगानी १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३९. अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ४.६ प्रतिशत (रु. ३१ अर्ब ९४ करोड) ले मात्र बढेको बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनासम्ममा १२.३ प्रतिशत (रु. ९५ अर्ब ७८ करोड) र वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०.५ प्रतिशतले बढेको छ । यसमध्ये वाणिज्य बैंकहरुको कर्जा प्रवाह १२.१ प्रतिशतले, विकास बैंकहरुको १२.४ प्रतिशतले र वित्त कम्पनीहरुको १३.८ प्रतिशतले बढेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा वाणिज्य बैंकहरुको यस्तो कर्जा ६.५ प्रतिशत र विकास बैंकहरुको १.७ प्रतिशतले बढेको थियो भने वित्त कम्पनीहरुको ४.२ प्रतिशतले घटेको थियो ।

४०. बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रको लगानी कृषि, उर्जा लगायत उत्पादनशील क्षेत्रमा बिस्तार गराई अर्थतन्त्रको दिगो विकासको लागि उत्पादन, रोजगारी र आय आर्जन अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यस बैंकले अवलम्बन गरेको नीतिगत उपायहरुको सकारात्मक परिणाम देखिन थालेको छ । सो अनुसार अघिल्लो आर्थिक वर्षको ६ महिनामा २१.० प्रतिशतले बढेको कृषि क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा समीक्षा अवधिमा २८.८ प्रतिशत (रु. ८ अर्ब २९ करोड) को उच्चदरले बढेको छ । त्यसैगरी, अघिल्लो वर्षको ६ महिनामा १२.० प्रतिशतले बढेको उत्पादन क्षेत्रतर्फको कर्जा समीक्षा अवधिमा १३.९ प्रतिशत (रु. २१ अर्ब ७८ करोड) ले बढेको छ । समीक्षा अवधिमा निर्माणतर्फ ६.४ प्रतिश त (रु. ५ अर्ब २९ करोड) ले थप कर्जा प्रवाह भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस क्षेत्रमा ६.१ प्रतिशतले थप कर्जा प्रवाह भएको थियो ।

४१. बैंक तथा वित्तीय सस्थाहरुबाट प्रवाहित भएको कर्जाको क्षेत्रगत संरचना हेर्दा कुल कर्जा प्रवाहको ४.२ प्रतिशत कृषि क्षेत्रतर्फ, २०.१ प्रतिशत उत्पादन क्षेत्रतर्फ, ९.९ प्रतिशत निर्माण क्षेत्रतर्फ, २०.७ प्रतिशत थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फ, ९.४ प्रतिशत वित्त, बीमा तथा स्थिर सम्पत्तितर्फ र ७.६ प्रतिशत सेवा क्षेत्रतर्फ प्रवाह भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा कृषितर्फ ३.० प्रतिशत, उत्पादन क्षेत्रतर्फ १९.६ प्रतिशत, निर्माणतर्फ १०.९ प्रतिशत, थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फ १९.७ प्रतिशत, वित्त, बीमा र स्थिर सम्पत्तितर्फ १०.९ प्रतिशत र सेवा क्षेत्रतर्फ ७.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

४२. यसरी निक्षेप परिचालनको तुलनामा कर्जा प्रवाह उच्च भएको कारण “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा-निक्षेप अनुपात २०६९ असारको ६८.५ प्रतिशतबाट बढेर २०६९ पुसमा ७४.९ प्रतिशत पुगेको छ ।

वित्तीय प्रणालीको तरलता

४३. चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनासम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा बिस्तार उच्च रहेको तुलनामा निक्षेपको वृद्धिदर कम रहेको कारण तरल कोष १५.१ प्रतिशत (रु. ३० अर्ब ३० करोड) ले घटेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कोष ९.१ प्रतिशत (रु. १२ अर्ब ७८ करोड) ले बढेको थियो ।

४४. तरल कोषमध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नगद मौज्दात र नेपाल राष्ट्र बैंकमा राखेको मौज्दातमा गत असारको तुलनामा ह्रास आएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको विदेशी निक्षेप परिचालन उल्लेख्य रुपमा बढेको सन्दर्भमा विदेशी मुद्रा मौज्दात र विदेशमा रहेको मौज्दात दुबै बढेको छ ।

४५. यसरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरल सम्पत्ति (तरल कोष र सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी समेत) मा कमी आएकोले तरलता-निक्षेप अनुपात २०६९ असारको ३३.४ प्रतिशतबाट घटेर २०६९ पुसमा २९.५ प्रतिशत कायम हुन पुगेको छ ।

तरलता व्यवस्थापन

४६. गत आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को शुरुदेखिनै वित्तीय प्रणालीमा उच्च तरलता रहनुको साथै विप्रेषण आप्रवाहमा बढोत्तरी भई रहेको सन्दर्भमा बढ्दो तरलताले मौद्रिक विस्तार उच्च हुन गई मुद्रास्फीतिमा चाप पर्ने जोखिम रहेको थियो । यसै तथ्यलाई ध्यानमा राखी चालू आर्थिक वर्षको पहिलो त्रैयमासमा नेपाल राष्ट्र बैंकले आफूसँग रहेको सरकारी ऋणपत्र सोझै बिक्री बोलकबोल मार्फत दुई पटक गरी जम्मा रु. ८ अर्ब ५० करोड बराबरको तरलता प्रशोचन गरेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको ६ महिनामा रु. ७४ करोड बराबरको रिपो बोलकबोल र रु. ८ अर्ब ४० करोड बराबरको बिक्री बोलकबोल गरी खुद रु. ७ अर्ब ६६ करोड बराबरको तरलता प्रशोचन भएको थियो ।

४७. नेपाल राष्ट्र बैंकले बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलता व्यवस्थापन गर्ने प्रमुख माध्यमको रुपमा खुला बजार कारोबारलाई प्रयोग गर्दै आइरहेको छ । साप्ताहिक तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाको आधारमा तरलताको स्थिति मापन गर्ने र सोही आधारमा खुलाबजार कारोबारबाट तरलता व्यवस्थापनको कार्य हुने गरेको छ । आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा सरकारको नयाँ ऋणपत्रहरु जारी नभएको कारण नवीकरण हुन योग्य ऋणपत्रहरु मात्र खुला बजार प्रक्रिया मार्फत कारोबार भएको छ ।

४८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरलता व्यवस्थापनलाई सहज बनाउने उद्देश्यले नेपाल सरकारको ऋणपत्रको धितोमा उपलब्ध गराइने गरेको स्थायी तरलता सुविधा आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनामा जम्मा रु. १ अर्ब ५९ करोड उपयोग भएको छ । समीक्षा अवधिमा एक विकास बैकले मात्र यस्तो सुविधा उपयोग गरेको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रु. ४ अर्ब २५ करोड स्थायी तरलता सुविधा उपयोग भएको थियो ।

४९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तहगत संरचनात्मक समस्या सुधार गर्दै सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई उत्तिकै प्रतिस्पर्धी बन्न प्रेरित गर्ने उद्देश्यले चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा अन्तर-बैंक कारोबारको अवधिलाई बढीमा ७ दिन मात्र सीमित गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसै अनुरुप अघिल्लो आर्थिक वर्षको ६ महिनामा वाणिज्य बैंकहरुले रु. १०१ अर्ब ८२ करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरु (विकास बैंक र वित्त कम्पनी) ले रु. ८८ अर्ब २१ करोड बराबरको

अन्तर-बैंक कारोबार गरेकोमा समीक्षा अवधिमा क्रमशः रु. १७४ अर्ब ४१ करोड र रु. ६९ अर्ब २६ करोड बराबरको कारोबार गरेका छन् ।

५०. विदेशी विनिमयदर स्थायित्व कायम गर्ने मौद्रिक नीतिको एक महत्वपूर्ण उद्देश्य हासिल गर्ने क्रममा चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को ६ महिनामा विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब १९ करोड खुद खरिद गरी रु. १०३ अर्ब ३४ करोड तरलता प्रवाह भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको ६ महिनामा अमेरिकी डलर १ अर्ब ६२ करोड खरिद गरी रु. १२६ अर्ब ४७ करोड तरलता प्रवाह भएको थियो ।

वित्तीय र वाह्य क्षेत्र कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन स्थिति

वित्तीय क्षेत्र सुधार, नियमन तथा सुपरिवेक्षण

५१. चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए अनुरुप विगतका वित्तीय क्षेत्र सुधारका कार्यक्रमहरुबाट प्राप्त उपलब्धीहरुलाई सुदृढ गर्दै थप सुधारका लागि (क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पूँजी सुदृढ गर्ने, (ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सेवा विस्तार गरी सर्वसाधारणको वित्तीय सेवामा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने, (ग) जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धति लागू गर्ने, (घ) सूचना प्रविधिमा आधारित वित्तीय कारोबारहरुको नियमन तथा सुपरिवेक्षणको लागि प्रभावकारी व्यवस्था गर्ने, (ङ) वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका अतिरिक्त वित्तीय क्षेत्रका अन्य नियामक निकायहरुसँग आवश्यक समन्वय गर्ने, (च) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संस्थागत सुशासन अभिवृद्धि गर्ने, (छ) बैंकर र उद्यमी/व्यवसायीबीच भिन्नता कायम गर्ने, (ज) वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित ऐन नियमहरु र इजाजत प्रणालीलाई समय सापेक्ष बनाउने तथा वित्तीय कारोबारलाई पारदर्शी तुल्याउन Financial Intelligence सुदृढ गर्ने र (झ) वित्तीय अनुशासन बलियो पार्ने लगायतका कार्य चालू आर्थिक वर्षमा अघि बढाइएको छ ।

५२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पूँजीको आधार बढाई वित्तीय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्य अनुरुप बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने र गाभिने नीति उच्च प्राथमिकताका साथ अघि बढाइएको छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सम्पत्ति दायित्व खरिद (Acquisition) सम्बन्धी व्यवस्थाका लागि आवश्यक कार्य भइरहेको छ ।

५३. कृषि, उर्जा, भौतिक पूर्वाधार जस्ता राष्ट्रिय प्राथमिकताका क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याउने विशेष प्रकृतिका नयाँ वित्तीय संस्थाहरु बाहेक अन्य वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरु खोल्न इजाजतपत्र दिने कार्यको स्थगनलाई कायमै राखिएको छ ।

५४. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताका लागि अनुमतिप्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरुलाई लघुवित्त विकास बैंकको रुपमा परिणत हुन चाहेमा निश्चित अवधिसम्मका लागि सःशर्त मौका दिने चालू आर्थिक वर्षको नीति अनुरुप हालसम्म चार गैर-सरकारी संस्थाहरुलाई लघुवित्त विकास बैंकको रुपमा परिणत हुन स्वीकृति दिइएको छ ।

५५. आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा नेपाल सरकारबाट राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडमा रु. ४ अर्ब ३२ करोड पूँजी प्रवाह गरिनुका साथै रु. ३ अर्ब ४७ लाख बराबरको एस.डी.आर. कर्जालाई पनि शेयर पूँजीमा परिणत गरिएको छ । तदनुरुप राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पूँजी कोष २०६८ पुस मसान्तमा रु ९ अर्ब ८८ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा २०६९ पुस मसान्तमा रु १ अर्ब ३९ करोडले मात्र ऋणात्मक रहन गएको छ । त्यसैगरी नेपाल बैंक लिमिटेडको चुक्ता पूँजी रु. १ अर्ब २९ करोड बढाइएको छ । फलस्वरुप उक्त बैंकको पूँजी कोष २०६८ पुस

मसान्तमा रु. ४ अर्ब ५२ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा २०६९ पुस मसान्तमा रु. ३ अर्ब २३ करोडले मात्र ऋणात्मक रहेको छ । उपरोक्त बैंकहरुको पूँजीकोष सुदृढ गर्ने प्रक्रिया स्वीकृत कार्य योजना अनुरुप निरन्तर अघि बढाउदै लगिने छ ।

५६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको चुक्ता पूँजी, बहूव्यवशायीक लगानी र एउटै व्यक्ति वा संस्थाको एक भन्दा बढी वित्तीय संस्थाहरुमा रहेको लगानी सम्बन्धी अध्ययन कार्य भईरहेको छ । अध्ययन पुरा भए पश्चात बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको यस्ता समस्या क्रमशः न्यूनीकरण गर्दै लैजाने उपायहरु अवलम्बन गरिने छ ।

५७. स्वदेशी बैंकहरुको कारोवारलाई विविधिकरण एवंम् तरलता व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्न स्वदेशी बैंकहरुलाई विदेशमा प्रतिनिधि वा सम्पर्क कार्यलय खोल्न दिने व्यवस्थामा सरलीकरण गरिएको छ ।

५८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जाको ब्याजदर निर्धारण प्रक्रियालाई पारदर्शी एवम् प्रतिस्पर्धी बनाउदै मौद्रिक नीतिको प्रसारण संयन्त्रको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यस बैंकले निर्धारण गरेको विधी प्रयोग गरी वाणिज्य बैंकहरुले कर्जाको आधार-ब्याजदर (Base Rate) मासिक रुपमा प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यो व्यवस्थाबाट बैंकहरुको कर्जाको ब्याजदर निर्धारण युक्तिसंगत र पारदर्शी हुनेछ । यो व्यवस्था क्रमशः विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरुमा समेत लागू गर्दै लगिने छ ।

५९. वित्तीय स्थायित्वलाई मौद्रिक नीतिको एक प्रमुख उद्देश्यको रुपमा अङ्गिकार गरिएको परिप्रेक्षमा वित्तीय क्षेत्रको अवस्था र चुनौतिबारे नियमित अध्ययन गर्ने उद्देश्यले वित्तीय स्थायित्व इकाइ (Financial Stability Unit) गठन गरी वित्तीय स्थायित्व सम्बन्धी परिसूचकहरुको अवस्था, प्रवृत्ति, सम्भावित जोखिम तथा चुनौतिहरु समेटेको वित्तीय स्थायित्व प्रतिवेदन (Financial Stability Report) तयारी गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ । त्यसैगरी, वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका साथै वित्तीय क्षेत्रका अन्य नियामक निकायहरुसँग आवश्यक समन्वय गर्न डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा एक समन्वय समिति गठन गरी वित्तीय स्थायित्वका लागि नियामक निकायहरु बिचको समन्वयलाई अघि बढाइएको छ ।

६०. दिगो, स्वस्थ र समावेशी वित्तीय प्रणालीको विकास गर्ने उद्देश्यले वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति (Financial Sector Development Strategy) तयार गर्ने कार्य अघि बढाइएको छ ।

६१. नेपाल राष्ट्र बैंकको भूमिकालाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ संशोधन मस्यौदा तयार भई छलफलको क्रममा रहेको छ ।

६२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह बढाउन उत्प्रेरित गर्ने नीतिगत व्यवस्था अनुरुप चालू आर्थिक वर्षमा कृषि क्षेत्रको परिभाषामा कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न प्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउने कृषि सामाग्री, कृषि उत्पादन भण्डारण, कृषि उपज प्रशोधन समेत समेटी उत्पादनशील क्षेत्र कर्जाको दायरा फराकिलो बनाईएको छ । त्यसैगरी, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले तोकिएको कर्जा कार्यक्रम संचालन गर्न नेपाल सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय निकायबाट तीन वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधिको ऋण लिई कर्जा प्रवाह गरेको भए सो ऋण बराबरको रकम कर्जा-निक्षेप अनुपात गणनामा समावेश गर्नु नपर्ने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

६३. अल्पकालीन तरलतालाई दीर्घकालीन उपकरणहरु मार्फत प्रशोचन गरी राष्ट्रिय प्राथमिकता क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्न स्वदेशी मुद्रामा दीर्घकालीन बण्ड निष्काशन गर्ने उद्देश्यले एशियाली बिकास बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगमबाट प्राप्त सो सम्बन्धी प्रस्तावमा यस बैंकले सैद्धान्तिक सहमति दिईसकेको छ ।

६४. तरलता सम्बन्धी जोखिम न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको स्रोत परिचालन (स्वदेशी मुद्रामा भएको निक्षेप तथा प्राथमिक पूँजी) मा स्वदेशी मुद्रामा प्रवाह भएको कर्जा सापटको अंश ८० प्रतिशत नाघ्न नहुने गरी सीमा तोकिएको छ ।

६५. विद्यमान निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण पद्धतिलाई क्रमश: जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतितर्फ उन्मुख गराउनको लागि जोखिममा आधारित स्थलगत निरीक्षण निर्देशिका तयार भई कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्रक्रियामा रहेको छ ।

६६. बैंकिङ्ग व्यवसायमा Basel II को न्यूनतम पूँजी आवश्यकताले पहिचान गरेका जोखिमका अतिरिक्त बैंकिंङ्ग व्यवसायमा अन्तरनिहित विद्यमान र भविष्यमा आईपर्ने अन्य जोखिमहरु समेत पहिचान गरी सो अनुरुपको पूँजीकोष कायम गर्न पूँजीकोष पर्याप्तता सम्बन्धी आन्तरिक पूँजी मूल्यांकन प्रक्रिया (Internal Capital Adequacy Assessment Process- ICAAP) को लागि आवश्यक मार्गदर्शन जारी गरिएको छ ।

६७. चालू आर्थिक वर्षमा जोखिम व्यवस्थापन, संस्थागत सुशासन, कारोबारको अन्तरसम्बन्ध एवम् घरजग्गामा प्रवाहित कर्जाको आधारमा २० वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु छनौट गरी Diagnostic Review सम्पन्न गर्ने लक्ष्य अनुरुप हालसम्म ७ वाणिज्य बैंक, २ विकास बैंक र २ वित्त कम्पनीहरुको यस्तो कार्य सम्पन्न भइसकेको छ ।

६८. दुई अर्ब रुपैयाँ भन्दा बढी निक्षेप परिचालन गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु स्वंयले यस बैंकले तयार पारेको Stress Testing Guidelines अनुसार आ-आफ्नो Stress Test गरी यस बैंकमा नियमित रुपमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था भइसकेको छ । साथै, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणमा अग्रदृष्टि (Forward Looking) विधी अपनाउने सिलसिलामा तरलता अनुगमन संचरना (Liquidity Monitoring Framework) लाई परिमार्जन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

६९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सूचना प्रविधिको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणलाई व्यवस्थित गर्न सूचना प्रविधि मार्गदर्शन जारी गरी लागू गरिएको छ । साथै, सूचना प्रविधिमा अन्तरनिहित जोखिम मापन एवम् पहिचान गर्ने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा System Audit लागू गराउन त्यस सम्बन्धी अध्ययन भइरहेको छ ।

७०. नेपाल राष्ट्र बैंकको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने सूचनाहरुलाई समयमै अद्यावधिक गर्दै गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउदै लगिएको छ । त्यसैगरी, स्थलगत निरीक्षणको सिलसिलामा ठूला ऋणीहरुको धितो तथा परियोजनाको स्थलगत निरीक्षण गरी सम्पत्तिको गुणस्तर परीक्षण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइएको छ ।

७१. वित्तीय पहुँच न्यून रहेका तोकिएका ९ जिल्लामा "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय सेवाको कार्यक्रम संचालन गरेमा शाखा संचालनका लागि रु. १५ लाखसम्म शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराइने व्यवस्था अनुरुप सापटी उपलब्ध गराउन थालिएको छ । साथै, वित्तीय संस्थाहरुको ग्रामीण क्षेत्रमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न संञ्चालन खर्च कम हुने

मोबाइल बैंकिङ्ग तथा शाखारहित बैंकिङ्ग लगायतका आधुनिक प्रविधिका बैंकिङ्ग सेवालाई प्रोत्साहित गर्न नीतिगत व्यवस्थाहरुलाई सरलीकरण गरिएको छ ।

७२. इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नको लागि वित्तीय सेवा नपुगेका तोकिएका भौगोलिक क्षेत्रमा सहायक कम्पनीको रुपमा “घ” वर्गको वित्तीय संस्था खोल्न पाउने ब्यवस्था गरिएको छ ।

७३. इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नको लागि न्यूनतम ५१ प्रतिशत तथा अधिकतम ७० प्रतिशतसम्म संस्थापक शेयर स्वामित्व भएको “घ” वर्गको लघुवित्त सहायक कम्पनी खोल्न सक्ने व्यवस्था रहेकोमा वित्तीय सेवा पर्याप्त नपुगेका तोकिएका ९ जिल्लामा मात्र यस्तो कम्पनी खोल्न दिने व्यवस्था गरिएको छ ।

७४. विपन्न वर्गमा वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले स्थापना गरिएका पाँचवटा ग्रामीण विकास बैंकहरुको पूँजीको आधार मजबूत बनाउँदै वित्तीय कार्यकुशलता अभिवृद्धि गराउने उद्देश्यले यी बैंकहरुलाई एक-आपसमा गाभिन सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गर्नुको साथै यी बैंकहरुको Due Diligence Audit गराउने प्रकृया अगाडि बढाइएको छ ।

७५. वित्तीय सुशासन र पारदर्शिता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले वित्तीय सूचनाहरुको विश्लेषण तथा सम्बद्ध पक्षहरुसँगको समन्वयमा वित्तीय अपराधको पहिचान गर्ने प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन ग्राहकको कारोवार पहिचान गरी अनुगमन गर्ने र तोकिएका सीमा भित्रको कारोबारको विवरण पेश गर्नु पर्ने लगायतका निर्देशनहरु जारी गरिएको छ ।

७६. भुक्तानी प्रक्रियामा सुधार गर्ने क्रममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले Good for Payment चेक जारी गर्दा सो चेक बरावरको रकम Earmark गरी ग्राहकलाई कम्प्यूटर प्रबिधि सृजित (System Generated) प्रमाण उपलब्ध गराउनुको साथै सम्बन्धीत बैंकको अभिलेख लगायत आन्तरिक नियन्त्रण प्रभावकारी बनाउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

७७. वाणिज्य बैंकहरुले आफ्नो विदेशी एजेन्सी बैंकहरुमा रहेको मौज्दातबाट आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी मौज्दातमा रहेको रकमको बढीमा ३० प्रतिशतसम्म २ वर्ष अवधिसम्मको कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य न्यून जोखिम भएका उपकरणहरुमा लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

७८. तयारी पोशाक, गलैंचा, पश्मिना, हस्तकला लगायतका वस्तु निर्यात गरी परिवर्त्य विदेशी मुद्रा आर्जन गर्ने व्यवसायीहरुलाई छिटोछरितोरुपमा विदेशी मुद्रामा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले त्यस्ता व्यवसायीहरुलाई वाणिज्य बैंकहरुबाट प्रदान भएको Pre-shipment तथा Post-shipment कर्जाको ऋण प्रदान भएको दिनमा नै सम्बन्धित वाणिज्य बैंकलाई पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइएको छ । सो अनुसार चालू आर्थिक वर्षको हालसम्मको अवधिमा स्वदेशी मुद्रामा रु २८.९० करोड र विदेशी मुद्रामा अमेरिकी डलर २६ लाख निर्यात पुनरकर्जा उपलब्ध गराइएको छ ।

७९. निर्यातकर्तालाई विदेशी मुद्रामा प्रदान गर्ने Pre-shipment कर्जा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई सरलीकरण गरी आयातकर्ता र निर्यातकर्ताबीच भएको खरिद-बिक्री सम्झौता सम्बन्धी

कागजात (Performa Invoice or Contract Paper or Indent) का आधारमा पनि कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आइसकेको छ ।

८०. भारत बाहेक तेश्रो मुलुकहरुबाट ड्राफ्ट/टी.टी.को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एकपटकमा बढीमा अमेरिकी डलर २५ हजार बराबरसम्म मात्र भुक्तानी दिन पाइने सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ३० हजार पुऱ्याइएको छ ।

८१. विभिन्न प्रयोजनको लागि व्यक्ति तथा संघ-संस्थाहरुलाई तोकिएका कागजातहरुको आधारमा विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट अमेरिकी डलर ६ हजारसम्मको सटही गर्न पाउने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो सटही सुविधाको सीमा वृद्धि गरी अमेरिकी डलर १० हजार पुऱ्याइसकिएको छ ।

८२. नेपालमा विधिवत दर्ता भई कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त गरेका नेपाली तथा विदेशी सघं/संस्था/कम्पनी आदिले तोकिएको शर्त र प्रक्रिया बमोजिम वाणिज्य बैंकहरुबाट भारतीय रुपैया ३० लाखसम्मको सटही सुविधा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था कार्यान्वयन भइसकेको छ ।

८३. परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न सकिने वस्तुहरुको संख्या बढाई २०६९ पुस मसान्तसम्ममा १६१ पुऱ्याइएको छ ।

८४. विदेशी मुद्रामा खाता भएका नेपाली नागरिकले आफ्नो खातामा रहेको विदेशी मुद्रा मौज्दातबाट प्रतिवर्ष एकपटक अमेरिकी डलर ५ हजारसम्म वा सो बराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रा औचित्यको आधारमा विदेशी मुद्रामा नै उपयोग गर्न पाउने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आइसकेको छ ।

८५. देशभित्र भित्रने प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी सम्बन्धी तथ्याङ्क यथार्थपरक ढंगले संकलन गर्न एवम् यस सम्वन्धी बिवरण तथा लाभांश फिर्ता लैजाने कार्य समेतलाई व्यवस्थित बनाउन नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकाय र यस बैंकको स्वीकृति लिई प्राप्त भएको वैदेशिक लगानीको विवरण नेपाली कम्पनीहरुले यस बैंक समक्ष अर्ध-वार्षिक रुपमा (साउन र माघ महिनामा) बुझाउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

८६. नेपाली कम्पनीहरुले विदेशबाट ऋण लिने तथा भुक्तानी गर्ने प्रक्रियालाई विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ लगायतका प्रचलित कानून र यस बैंकले समय-समयमा जारी गर्ने सार्वजनिक सूचनामा भएको व्यवस्था बमोजिम थप सहज एवम् पारदर्शी बनाइएको छ ।

८७. नेपाली नागरिकले आफ्नो व्यवसाय सञ्चालन वा विस्तार गर्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई निजको नातेदार, गैर-आवासीय नेपाली वा संघ-संस्थाबाट तोकिएका शर्तहरुका अधीनमा रही अमेरिकी डलर २ लाखसम्म ऋण लिन सक्ने व्यवस्था कार्यान्वयन भइसकेको छ ।

८८. यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त विप्रेषण र मनिचेञ्जर कारोबार गर्ने कम्पनीहरुको अनुगमन तथा निरीक्षण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन अनुगमन तथा निरीक्षण निर्देशिका तयार गरी लागू गरिएको छ ।

८९. चालू वर्षको मौद्रिक नीति घोषणा गर्दा उल्लेख गरिएका विदेशी विनिमय सम्बन्धी अधिकांश कार्यहरु कार्यान्वयन भइसकेका छन् (अनुसूची - १) ।

लघुवित्त तथा वित्तीय पहुँच

९०. लघुवित्तीय सेवाहरुको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न समूहमा आवद्ध भएका ऋणी सदस्यहरुलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमार्फत् लघुउद्यम वा लघुव्यवसाय संचालन गर्न सामूहिक जमानीमा प्रदान गरिने कर्जाको सीमा क्रमशः वृद्धि गरी प्रति समूह सदस्य रु. १ लाखसम्म र स्वीकारयोग्य धितोमा प्रदान गरिने कर्जाको हकमा रु. ३ लाखसम्म लघुकर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आइसकेको छ ।

९१. नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि अन्तर्गत Solar Home Systems र/वा Bio-gas प्रयोजनको लागि प्रति परिवार बढीमा ६० हजार रुपैयाँसम्म लघुकर्जा उपलव्ध गराउन सकिने र समूहमा आवद्ध नभएका न्यून आय भएका व्यक्तिलाई धितो लिई बढीमा रु. ६० हजारसम्मको लघुकर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था भइसकेको छ । नवीकरणीय उर्जा उपयोगलाई बढावा दिन यसमा पुनरावलोकन गरिंदैछ ।

९२. चालू आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुले विपन्न वर्ग कर्जा अनुपात क्रमशः ४.० प्रतिशत, ३.५ प्रतिशत र ३.० प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्ने निर्देशन बमोजिम यी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले २०६९ असार मसान्तको क्रमशः रु. २३ अर्ब ६० करोड, ३ अर्ब ५८ करोड र १ अर्ब ७९ करोडबाट बढाएर २०६९ पुस मसान्तमा क्रमशः रु. २७ अर्ब, ४ अर्ब ५ करोड र २ अर्ब पुऱ्याएका छन् । सो अनुसार २०६९ पुस मसान्तसम्म वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको विपन्न वर्ग कर्जा अनुपात क्रमशः ३.९ प्रतिशत, ३.५ प्रतिशत र २.७ प्रतिशत पुगेको छ ।

९३. लघुवित्तीय संस्थाहरुले विपन्नवर्गमा प्रवाह गर्नेगरी प्राप्त सापटी रकमलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट ब्याज आर्जनमा उपयोग गर्न नपाइने विद्यमान व्यवस्थाको कडाईका साथ कार्यान्वयनको लागि अनुगमन कार्यलाई तीब्रता दिईएको छ ।

९४. वित्तीय सेवाको पहुँच न्यून रहेका जिल्लामा निक्षेप संकलन गर्ने व्यवस्था अनुसार “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुले यस बैंकको स्वीकृति लिई वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेका मनाङ्ग, हुम्ला, डोल्पा, कालिकोट, मुगु, जाजरकोट, बझाङ्ग, बाजुरा र दार्चुला गरी ९ जिल्लामा मात्र कार्यक्षेत्र रहने गरी खोलिएका “घ” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो संस्थाको प्राथमिक पूँजीको बढीमा ५ गुणासम्म सर्वसाधारणबाट निक्षेप संकलन गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

९५. वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरी वित्तीय क्षेत्रमा समावेशीकरण, सुशासन र सन्तुलित विकास हासिल गर्न राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीतिको मस्यौदा तयार गरिएको छ । वित्तीय साक्षरतालाई अगाडि बढाउन विभिन्न पुस्तिकाहरु प्रकाशन गर्नुको साथै सूचनामूलक सामाग्रीहरु राष्ट्रिय स्तरका सञ्चार माध्यमबाट प्रशारणगरी प्रचार-प्रसार गरिएको छ ।

आर्थिक तथा मौद्रिक परिदृश्य

९६. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा ५.५ प्रतिशतसम्मको आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने, वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्दै मुद्रास्फीतिलाई ७.५ प्रतिशतमा सीमित गर्ने र कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने गरी विदेशी मुद्रा संचिति कायम गर्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको थियो ।

९७. चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्ममा मौसम प्रतिकूलताको कारण प्रमुख कृषि वालीहरुको उत्पादनमा उल्लेख्य ह्रास आएकोले चालू आर्थिक वर्षमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ०.७ प्रतिशत रहने अनुमान छ । त्यसैगरी, सरकारको पूर्ण बजेटको अभावमा पूँजीगत खर्चमा ह्रास आउनुको साथै लोडसेडिङ्गको अवस्थामा पनि सुधार हुन नसकेको परिस्थितिमा गैर-कृषि क्षेत्र ५.४ प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान रहेको छ । यसरी कृषि क्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदरको न्यूनतालाई गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरले धान्न नसक्ने देखिएकोले चालू आर्थिक वर्षमा समग्र आर्थिक वृद्धिदर ५.५ प्रतिशत लक्ष्यको तुलनामा ४.१ प्रतिशत कायम हुने संशोधित अनुमान रहेको छ ।

९८. गत आर्थिक वर्षमा उच्च मौद्रिक विस्तार भएको परिप्रेक्षमा उपरोक्त मूलभूत लक्ष्यहरु हासिल गरी मौद्रिक सन्तुलन कायम गर्न विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १५.० प्रतिशतमा सीमित गर्ने लक्ष्य रहेको थियो । हालसम्मको प्रगतिका आधारमा मुद्रा प्रदाय लक्षित सीमा भित्रै रहने अनुमान छ ।

९९. नेपालको मूल्य वृद्धिलाई भारतीय मूल्य र अन्य गैर-मौद्रिक कारकहरुले पनि प्रभावित पार्ने कारण मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनबाट मात्र मुद्रास्फीतिको लक्ष्य हासिल गर्न कठिन देखिएको छ । चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्म मुद्रा प्रदाय लगायतका मौद्रिक योगाङ्कहरु नियन्त्रित अवस्थामा रहेतापनि समग्र आन्तरिक उत्पादनको वृद्धिदरमा न्यूनता आएको र छिमेकी मुलुक भारतमा मुद्रास्फीतिमा उच्च चाप देखिएको कारण यस अवधिमा उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित मुद्रास्फीतिदर औसत १०.७ प्रतिशत रहेको छ । तर पछिल्ला महिनाहरुमा मूल्यमा क्रमश सुधार आइ छैठौं महिनामा मुद्रास्फीतिदर ९.८ प्रतिशत कायम रहेको सन्दर्भमा चालू आर्थिक वर्षमा मुद्रास्फीतिदर औसत ९.५ प्रतिशत कायम हुने प्रक्षेपण रहेको छ ।

१००. वाह्य क्षेत्र कारोबारतर्फ चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्म वस्तु निर्यातको तुलनामा आयातमा उल्लेख्य वृद्धि भएकोले उच्च व्यापार घाटा, खुद सेवा आयमा घाटा, वैदेशिक अनुदानमा कमी र विप्रेषण आप्रवाहको न्यून वृद्धिदरको बावजुद पनि शोधनान्तर स्थिति बचतमा रहेको र २०६९ पुस मसान्तसम्मको विदेशी विनिमय सञ्चितीले १०.२ महिनाको वस्तु एवम् ८.७ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त रहेको छ । चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा शोधनान्तर लक्ष्य हाँसिल हुने अनुमानको आधारमा २०७० असारसम्म विदेशी विनिमय सञ्चितीले ८.५ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने प्रक्षेपण रहेको छ ।

१०१. चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनामसम्म एकातिर सरकारको खर्चमा ह्रास आई उच्च बचत मौज्दात रहनुको साथै सरकारले आन्तरिक ऋण परिचालन नगरेको कारण मौद्रिक क्षेत्रको सरकार माथिको दावी अनपेक्षित रुपमा घटेको अवस्था छ । त्यसैगरी, निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनाको अवधिमा उल्लेख्य रुपमा बढेता पनि पछिल्लो समयमा आएर निक्षेपको वृद्धिदरमा केही शिथिलता आउन थालेको र कर्जा-निक्षेप अनुपात पनि बढ्दै गएको सन्दर्भमा यस्तो कर्जा लक्ष्य अनुरुप १६.० प्रतिशतले बढ्ने अनुमान रहेको छ । तर सरकारतर्फको कर्जामा कमी आउने देखिएकोले कुल आन्तरिक कर्जा चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा १६.० प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएकोमा १३.५ प्रतिशतले मात्र वृद्धि हुने संशोधित अनुमान छ ।

१०२. आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कुल निक्षेप परिचालन १५.१ प्रतिशतले वृद्धि भई करिब रु. ११६० अर्ब पुग्ने प्रक्षेपण रहेकोमा आर्थिक वृद्धिदर लक्ष्यको तुलनामा न्यून हुनुको साथै सरकारी खर्चमा शिथिलता आएकोले यस बैंकमा सरकारको बचत मौज्दात उच्च रहेको र वैदेशिक सम्पतिको वृद्धिदर पनि कम रहेको कारण कुल निक्षेप १३.१ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रु. ११४४ अर्ब परिचालन हुने संशोधित अनुमान रहेको छ।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तथा व्यवस्थापन

१०३. विगत केही वर्षदेखि मुद्रास्फीतिदर अपेक्षित रुपमा नियन्त्रणमा रहन सकेको छैन । मौद्रिक नियन्त्रणको बावजुद पनि मौसमको प्रतिकूलताले कृषि उत्पादनमा न्यूनता आएको, भारतमा झण्डै दुई अंकको मुद्रास्फीतिदर कायम रहदै आएकोले त्यसबाट नेपालको मूल्यमा असर परेको, पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य समायोजनबाट प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष प्रभाव परेको तथा अन्य आपूर्तिजन्य एवम् संरचनात्मक अवरोधहरुको समेत प्रभाव परेको कारण मुद्रास्फीतिदर नियन्त्रण गर्ने कार्य चुनौतिपूर्ण हुदै गएको छ । यस्तो अवस्थामा मौद्रिक एवम् कर्जा योगाङ्कहरुलाई लक्षित सीमा भित्र राखी माग-प्रेरित मूल्य नियन्त्रणतर्फ चनाखो हुनु आवश्यक छ।

१०४. चालू आर्थिक वर्षको हालसम्मको अवधिमा कर्जा विस्तार उच्च रहे पनि आन्तरिक उत्पादन र निर्यातको अवस्था सुदृढ भै नसकेको कारण एकातिर कर्जा विस्तारमा थप सहजीकरणको आवश्यकता छ भने अर्कोतिर बढ्दो आयातले शोधनान्तरमा चाप पारिरहेको कारण आयातजन्य कर्जा विस्तारमा सजग हुनु पनि त्यतिकै अवश्यक छ । यस्तो परिस्थितिमा चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा मौद्रिक नीतिलाई थप सजग र सन्तुलित बनाउदै शोधनान्तरको अवस्थालाई सुदृढ गर्न र उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउन सामान्य मौद्रिक उपकरणहरुको अतिरिक्त पुनरकर्जा व्यवस्था र क्षेत्रगत कर्जामुखी उपकरणहरुको उपयोगलाई थप प्रभावकारी बनाउदै लगिने छ।

१०५. चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनासम्मको अवधिमा कर्जा प्रवाहमा उच्च विस्तार र निक्षेप परिचालनमा केही शिथिलता देखिएकोले आगामी दिनमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरल सम्पत्तिमा देखिन सक्ने उत्तार चढावको सुक्ष्म विश्लेषण गर्दै मौद्रिक र विवेकशील नियमनका उपकरणहरुलाई उचित समन्वय गर्दै लगिने छ । साथै, व्यवस्थापनको कमजोरीबाट समेत उत्पन्न हुन सक्ने तरलता तथा भुक्तानी सम्बन्धी समस्यालाई समयमै सम्बोधन गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुप्रति जनविश्वास अभिवृद्धि गर्नेतर्फ पनि मौद्रिक नीति सजग रहने छ।

१०६. यस बैंकले सर्वसाधारणको वित्तीय पहूँच अभिवृद्धि गराउन अवलम्वन गरेको विभिन्न प्रयासहरुको परिणामस्वरुप प्रति बैंक औसत जनसंख्याको अनुपात क्रमशः कम हुदै गएको छ । तर जनसंख्याको ठूलो हिस्सा अझै पनि औपचारिक वित्तीय सेवाको पहुँच बाहिर रहेको सन्दर्भमा सर्वसाधारणमा वित्तीय पहुँच बढाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको उपस्थिति नभएका एवम् न्यून भएका दुर्गम जिल्ला र वित्तीय सेवा पर्याप्त नभएका अन्य क्षेत्रहरुमा समेत वित्तीय संस्थाहरुको स्थापनालाई प्रोत्साहन गरिने छ । साथै, त्यस्ता क्षेत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका शाखा विस्तार एवम् शाखा रहित र मोबाइल बैंकिङ्ग सेवा प्रवर्द्धन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ।

१०७. वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरी अनौपचारिक वित्तीय कारोबारलाई निरुत्साहित गर्दै त्यसलाई वित्तीय प्रणालीमा आवद्ध गर्दै जाने र विपन्न वर्ग कर्जा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाई गरिव

तथा पिछडिएका वर्गको आय-आर्जन तथा रोजगारी सृजनामा योगदान पुऱ्याउँदै वित्तीय प्रणालीलाई समावेशीकरण गर्दै जानेतर्फ पनि मौद्रिक नीतिको जोड रहने छ ।

१०८. मुलुकमा वित्तीय संस्थाहरुको विस्तार उल्लेख्यरुपमा भए पनि बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रको ब्याजदर पूर्णप्रतिस्पर्धी हुन सकेको छैन । खासगरी, बचतका ब्याजदरहरु न्यून रहनुको साथै अल्पकालीन ब्याजदरसँग निक्षेप र कर्जाका ब्याजदरहरुको अन्तर-सम्बन्ध कमजोर रहेको छ । बचतको ब्याजदर बढ्दा कर्जाको ब्याजदर झन् उच्चदरले बढ्ने तर बचतको ब्याजदर घट्दा कर्जाको ब्याजदर सोही अनुपातमा नघट्ने प्रवृतिले कर्जा र निक्षेपको ब्याजदर-अन्तर फराकिलो हुँदै गएको छ । यस सन्दर्भमा कर्जाको ब्याजदर निर्धारणलाई पारदर्शी र प्रतिस्पर्धी बनाई कर्जा र निक्षेपको ब्याजदर अन्तर कम गराउने तथा मौद्रिक नीतिको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले चालू आर्थिक वर्षदेखि कार्यान्वयनमा ल्याइएको कर्जाको आधार दरको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै ब्याजदर संरचनालाई बचत र लगानीमैत्री तुल्याउँदै लगिने छ ।

१०९. चालू आर्थिक वर्षमा सरकारले आन्तरिक ऋण परिचालन नगरेको र ६ महिनासम्ममा सरकारको खर्चमा शिथिलता आइ नगद मौज्दात उच्च रहन गएकोले बैंकिङ्ग क्षेत्रको सरकार माथिको दावी घटेता पनि आर्थिक वर्षको अन्त्यमा सरकारी खर्च उच्च भई मौद्रिक योगाङ्कहरु उच्च दरले बढ्न सक्ने सम्भावनाप्रति चनाखो भई मौद्रिक योगाङ्कहरुलाई लक्षित सीमाभित्र राख्न मौद्रिक र विवेकशील नियमनका उपकरणहरुलाई समायोजन गर्दै लगिने छ ।

११०. चालू आर्थिक वर्ष देखि मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यमा बैकिङ्ग क्षेत्रको अधिक तरलताको अतिरिक्त निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह हुने कर्जा वृद्धिदरलाई समेत समेटीएको छ । बैकिङ्ग क्षेत्रको तरलता मापन बढी यथार्थपरक बनाउन यस बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तयार पारिने तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (Liquidity Monitoring and Forecasting Framework) मा वाणिज्य बैंकहरुको अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको निक्षेपलाई समेत समावेश गरी तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपणलाई बढी यथार्थपरक बनाउन थालिएको छ । त्यसैगरी, निजी क्षेत्रतर्फ वार्षिक रुपमा प्रवाह हुने कर्जा वृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न खुला बजार सञ्चालनमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा प्रवाहको दैनिक स्थिति र मासिक प्रक्षेपणलाई समेत आवद्ध गर्न थालिएको छ । यसरी खुला बजार सञ्चालनलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको अधिक तरलताको अतिरिक्त कर्जा प्रवाहको अवस्थाले समेत मार्गदर्शन गर्ने हुदा कर्जा र तरलताको सन्तुलन कायम भइ मौद्रिक नीति थप प्रभावकारी हुने अपेक्षा गरिएको छ । साथै, मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयमा उक्त संरचनाको उपलब्धी र नविनतम मौद्रिक सिद्धान्तको विकास एवम् प्रयोगको आधारमा मौद्रिक संरचनालाई परिष्कृत गर्दै लगिने छ ।

१११. मौद्रिक तथा कर्जा योगाङ्कहरुलाई लक्षित सीमाभित्र राख्दै मुद्रा बजारको ब्याजदर र कर्जा तथा निक्षेपको ब्याजदर बीचको अन्तरसम्बन्धलाई सुदृढ गर्दै सन्तुलित स्तरमा कायम राख्न खुला बजार कारोवारलाई सकृय एवम् प्रभावकारी रुपमा संचालन गरिने छ । यस अन्तर्गत रिपो बोलकबोल र रिभर्स रिपो बोलकबोल तथा सोझै बिक्री बोलकबोल र खरिद बोलकबोल जस्ता उपकरणहरुको उपयोग गरिने छ ।

११२. बैंकदर ८ प्रतिशत र असल कर्जाको धितोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई उपलब्ध गराइने पुनरकर्जादर ६.० प्रतिशत यथावत कायम गरिएको छ । साथै, रुग्ण, घरेलु तथा साना उद्योग, निर्यातमूलक व्यवसाय र वैदेशिक रोजगारीको लागि तोकिएका वर्गमा प्रवाह गरिने विशेष

पुनरकर्जा र विदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने निर्यात पुनरकर्जाको विद्यमान व्यवस्थाहरुलाई पनि यथावत कायम राखिएको छ ।

११३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कायम गर्नु पर्ने अनिवार्य नगद मौज्दात "क" वर्गको लागि ६.० प्रतिशत, "ख" वर्गको लागि ५.५ प्रतिशत र "ग" वर्गको लागि ५.० प्रतिशत यथावत कायम गरिएको छ । साथै, वैधानिक तरलता अनुपात सम्बन्धी व्यवस्था "क" वर्गको लागि १५.० प्रतिशत, "ख" वर्गको लागि ११.० प्रतिशत र "ग" वर्गको लागि १०.० प्रतिशत यथावत कायम गरिएको छ ।

अन्त्यमा,

११४. चालू अर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिको हालसम्मको उपलब्धि र बाँकी अवधिको कार्यान्वयनबाट मुद्रास्फीतिदरमा केही कमी आउने, शोधनान्तर स्थिति सुदृढ रहने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सबलता एवम् सुशासनमा अभिवृद्धि भई वित्तीय स्थायित्व कायम हुने अपेक्षा गरिएको छ । त्यसैगरी, शाखा विस्तार सम्बन्धी व्यवस्था, उत्पादनशील क्षेत्र कर्जा, पुनरकर्जा र विपन्नवर्ग कर्जा कार्यक्रमहरुबाट वित्तीय पहूँच अभिवृद्धि हुँदै जानुको साथै उत्पादन, रोजगारी र निर्यात प्रवर्द्धनमा टेवा पुग्ने अपेक्षा रहेको छ ।

११५. चालू आर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित व्यवस्थाहरुको ६ महिनासम्ममा भएको प्रगति विवरणको समीक्षा-तालिका अनुसूचीमा संलग्न गरिएको छ । यसमा समावेश भएका नीतिगत व्यवस्था तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा सबै सरोकारवालाहरुको सदाझै सहयोगको मिल्ने अपेक्षा यस बैंकले लिएको छ ।

धन्यवाद !

अनुसूची १

आर्थिक वर्ष २०६९/७० को मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित नीतिगत व्यवस्थाहरुको प्रगति विवरण

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१	७८	आर्थिक वृद्धिदर ५.५ प्रतिशत हासिल गर्ने ।	कृषि क्षेत्रको उत्पादन कम भएकोले आर्थिक वृद्धिदर ४.१ प्रतिशत हुने संशोधित अनुमान रहेको ।
२	७८	मुद्रास्फीतिलाई ७.५ प्रतिशतमा सीमित गर्ने ।	पहिलो ६ महिनासम्ममा औसत मुद्रास्फीति १०.७ प्रतिशत कायम रहेकोले वार्षिक औसत ९.५ प्रतिशत कायम रहने ।
३	७८	कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने गरी विदेशी मुद्रा संचिति कायम गर्ने ।	विदेशी मुद्रा संचितिले कम्तिमा ८.५ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयत धान्न पर्याप्त हुने देखिएको ।
४	७८	विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १५.० प्रतिशत कायम गर्ने ।	सरकारको खर्च कम भएकोले विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १३.० प्रतिशत कायम हुने संशोधित अनुमान रहेको ।
५	७८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको अधिक तरलताका साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जालाई मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयन लक्ष्यको रुपमा अङ्किकार गर्ने ।	यसको प्रारुप तयार भई कार्यान्वयनको चरणमा रहेको ।
६	७८	नविनतम मौद्रिक सिद्धान्त र विभिन्न मुलुकहरुको प्रयोगलाई समेत मध्यनजर गरी मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्य र कार्यान्वयन लक्ष्यमा पुनरावलोकन गर्ने ।	अध्ययन कार्य भईरहेको ।
७	८०	पाँचौं पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण अन्तर्गत स्थलगत सर्वेक्षण कार्य सम्पन्न गर्ने ।	स्थलगत सर्वेक्षणको प्रश्नावली परिक्षण भइरहेको । स्थलगत सर्वेक्षण कार्य आ.व. २०७०/७१ मा सम्पन्न गरिने ।
८	८२	कुल आन्तरिक कर्जा १६.० प्रतिशतले, बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जा १६.० प्रतिशतले र सरकारतर्फ प्रवाह हुने कर्जा १५.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने ।	कुल आन्तरिक कर्जा १३.५ प्रतिशतले, बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जा १६.० प्रतिशतले र सरकारतर्फ प्रवाह हुने कर्जा ०.२ प्रतिशतले बढ्ने संशोधित अनुमान रहेको ।
९	८३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कुल निक्षेप परिचालन १५.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कुल निक्षेप परिचालन १३.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने संशोधित अनुमान रहेको ।
१०	८५	खुला बजार कारोबारलाई मौद्रिक नीति कार्यान्वयनको प्रमुख उपकरणको रुपमा उपयोग गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने ।	खुला बजार कारोबारलाई मौद्रिक नीति कार्यान्वयनको प्रमुख उपकरणको रुपमा उपयोग गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको ।
११	८६	बैंकदरलाई पुनरपरिभाषित गरी सो दर ८.० प्रतिशत कायम गर्ने र अन्तिम ऋणदाता सुविधा, सुरक्षणपत्रहरुको डिस्काउण्ट र स्थायी तरलता सुविधा जस्ता प्रयोजनको लागि बैंकदर लागू गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१२	८७	असल कर्जाको धितोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई उपलब्ध गराइने पुनरकर्जाको लागि हाल कृषि र जलविद्युतको लागि पुनरकर्जादर ६.५ प्रतिशत र तोकिएका अन्य उत्पादनशील क्षेत्रको लागि पुनरकर्जादर ७.० प्रतिशत रहेकोमा विद्यमान दरलाई घटाई ६.० प्रतिशतको एकल पुनरकर्जादर कायम गरिने र यस्तो पुनरकर्जाको हकमा ग्राहकबाट ९.० प्रतिशतभन्दा बढी ब्याज असुल गर्न नपाउने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/४/२१ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको । यस व्यवस्था अन्तरगत ४ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले जम्मा रु. २८.३० करोड सुविधा उपयोग गरेको ।
१३	८८	पशुपंक्षी तथा मत्स्य पालन व्यवसायका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाह हुने कर्जाका लागि समेत ६.० प्रतिशत ब्याजदरमा पुनरकर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्ने र यस्तो पुनरकर्जा अन्तर्गत प्रदान गरिने कर्जामा पनि ग्राहकबाट ९.० प्रतिशत भन्दा बढी ब्याज असुल गर्न नपाइने व्यवस्था गर्ने ।	
१४	९०	विदेशी मुद्रामा निर्यात पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई सरलीकरण गर्ने ।	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा आर्जन गर्ने निर्यात व्यवसायीहरुलाई वाणिज्य बैंकहरुबाट प्रदान भएको Pre-shipment तथा Post-shipment कर्जाको ऋण प्रदान भएको दिनमा नै सम्बन्धित वाणिज्य बैंकलाई पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको ।
१५	९१	चालू आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुले विपन्न वर्ग कर्जा अनुपात क्रमशः ४.० प्रतिशत, ३.५ प्रतिशत र ३.० प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्ने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
१६	९२	अनिवार्य नगद मौज्दातलाई "क" वर्गको लागि ६.० प्रतिशत, "ख" वर्गको लागि ५.५ प्रतिशत र "ग" वर्गको लागि ५.० प्रतिशत कायम गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
१७	९४	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (Liquidity Monitoring and Forecasting Framework) मा वाणिज्य बैंकहरुको अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुको निक्षेपलाई समेत समावेश गरी तरलताको अनुगमन तथा प्रक्षेपण गर्ने ।	कार्यान्वयनमा ल्याइसकिएको ।
१८	९५	रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोलको अधिकतम अवधिलाई २८ दिन कायम गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
१९	९६	वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुबीचको अन्तर-बैंक कारोबार (Interbank Transaction) को अवधि बढीमा ७ दिन मात्र कायम गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
२०	९७	ट्रेजरी बिल्स र विकास ऋणपत्रहरुको बोलकबोल विद्युतीय पद्धति (Online Bidding System) मार्फत गर्ने व्यवस्थाको शुरुवात गर्ने ।	Online Bidding System विकास गर्ने कार्यको शुरुवात भएको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२१	९८	वित्तीय क्षेत्र सुधारका कार्यक्रमहरुको अवधि समाप्त भएको परिप्रेक्ष्यमा त्यसबाट हासिल भएका उपलब्धीहरुलाई सुदृढ गर्दै वित्तीय क्षेत्रको थप सुधारका कार्यक्रमहरुलाई अघि बढाउने ।	
		(क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पूँजी सुदृढ गर्ने ।	बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुको चुक्ता पूँजी multiple ownership, cross holding र promotor share को सम्बन्धमा अध्ययन कार्य भइरहेको ।
		(ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सेवा विस्तार गरी सर्वसाधारणको वित्तीय सेवामा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।	मिति २०६९/६/२८ मा शाखा खोल्ने नीतिगत व्यवस्था र २०६९/९/१ मा मोवाईल बैकिङ्ग सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाहरुमा पुनरावलोकन गरी सोही मिति देखि कार्यान्वयनमा ल्याइएको । साथै, Branchless Banking को सेवा पनि विस्तार हुने क्रममा रहेको र हालसम्म १११ केन्द्रहरु (Spot) बाट उक्त सेवा प्रदान भइरहेको ।
		(ग) जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धति लागू गर्ने ।	जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतिका लागू गर्न यस सम्बन्धी मार्गदर्शन तयार गर्ने कार्य भइरहेको ।
		(घ) सूचना प्रविधिमा आधारित वित्तीय कारोबारहरुको नियमन तथा सुपरिवेक्षणको लागि प्रभावकारी व्यवस्था गर्ने ।	बैक तथा वित्तीय संस्थाहरुको System Audit को अध्ययन गरी कार्य अघि बढाइने ।
		(ङ) वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका अतिरिक्त वित्तीय क्षेत्रका अन्य नियामक निकायहरुसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।	समन्वय समिति गठन गरिएको ।
		(च) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संस्थागत सुशासन अभिवृद्धि गर्ने ।	यस सम्बन्धी कार्य निरन्तर भइरहेको ।
		(छ) बैंकर र उद्यमी/व्यवसायीबीच भिन्नता कायम गर्ने ।	व्यक्तिगत कर्जा सम्बन्धमा निर्देशन जारी भइसकेको तथा अन्य व्यवस्थाका लागि अध्ययन कार्य भइरहेको ।
		(ज) वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित ऐन नियमहरु र इजाजत प्रणालीलाई समय सापेक्ष बनाउने ।	ने.रा.बैंक ऐन, २०५८ को संशोधन मस्यौदा छलफलको क्रममा रहेको ।
		(झ) वित्तीय कारोबारलाई पारदर्शी तुल्याउन Financial Intelligence सुदृढ गर्ने ।	सूचना पद्धतिको Automation गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको । साथै, अन्य नीतिगत व्यवस्थाहरु सुदृढ गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको ।
		(ञ) वित्तीय अनुशासन बलियो पार्ने ।	नीतिगत व्यवस्थाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइएको ।
२२	९९	अर्थतन्त्रमा पर्याप्त तरलता रहेको सन्दर्भमा यसलाई उत्पादनशीलरूपमा उपयोग हुने अवसर सृजना गर्ने ।	
		(क) कर्जा निक्षेप अनुपात लगायत समष्टिगत विवेकशील नियमन (Macro Prudential Regulations) का उपायहरुमा आवश्यक समायोजन गर्ने ।	मिति २०६९/४/२१ मा परिपत्र जारी हुनुका साथै मिति ०६९/६/२ मा कर्जा सीमा पुनरावलोकन गरिएको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
		(ख) अल्पकालीन तरलतालाई दीर्घकालीन उपकरणहरु मार्फत प्रशोचन गरी राष्ट्रिय प्राथमिकता क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्न नेपाल सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय निकाय र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसँग आवश्यक समन्वय गरी स्वदेशी मुद्रामा दीर्घकालीन बण्ड निष्काशनको लागि सहजीकरण गर्ने । साथै, बण्डको दोस्रो बजार विकासको लागि पहल गर्ने ।	उपरोक्त सम्बन्धमा यस बैंकले सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिसकेको ।
२३	१००	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र नेपाल बैंक लिमिटेडको पूँजीकरण गर्ने कार्यलाई अघि बढाउने ।	आ.व. २०६८/६९ मा नेपाल सरकारबाट नेपाल बैंक लि. को रु. १.२९ अर्ब र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि. को ४.३२ अर्ब पूँजी थप गर्ने कार्य भएकोमा पूँजी वृद्धि गर्ने कार्यलाई यस वर्ष पनि अघि बढाईएको । नेपाल बैंक लि. र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि. को पूँजी योजना स्वीकृत भई कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेको ।
२४	१०२	वित्तीय पहुँच न्यून रहेका क्षेत्रहरुमा "घ" वर्गको वित्तीय संस्था खोल्न विशेष प्राथमिकता दिइने । सबै प्रकारका वित्तीय संस्थाहरुको ग्रामीण क्षेत्रमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न संचालन खर्च कम हुने मोबाइल बैंकिङ्ग तथा शाखारहित बैकिङ्ग लगायतका आधुनिक प्रविधिका बैकिङ्ग सेवालाई प्रोत्साहित गर्ने ।	वित्तीय पहुँच न्यून रहेका जिल्लाहरुमा "घ" वर्गको वित्तीय संस्था खोल्न प्राथमिकता दिईएको । त्यसैगरी, मोवाईल बैकिङ्ग र शाखारहित बैकिङ्ग सेवा विस्तार गर्ने सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था सरलीकरण गरिएको ।
२५	१०३	स्वदेशी बैंकलाई विदेशमा शाखा खोल्न र विदेशी बैंकहरुलाई देशभित्र शाखा खोल्न दिने सम्बन्धमा विद्यमान नीति निर्देशनहरुमा आवश्यक पुनरावलोकन गर्ने ।	विदेशमा प्रतिनिधि/सम्पर्क कार्यलय खोल्ने व्यवस्था गरिसकिएको र शाखा खोल्ने सम्बन्धी पुनरावलोकन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन अध्ययन कार्यदल गठन गर्ने निर्णय भएको ।
२६	१०४	वित्तीय संस्थाहरुको उपस्थिति कम रहेका जिल्ला तोकी त्यस्ता जिल्लाहरुमा मात्र शाखा खोल्दा शून्य ब्याजदरमा निश्चित रकम सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने ।	मिति २०६९/६/२८ मा निर्देशन जारी गरी लागू गरिएको ।
२७	१०५	इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नको लागि वित्तीय सेवा नपुगेका तोकिएका भौगोलिक क्षेत्रमा मात्र सहायक कम्पनीको रुपमा "घ" वर्गको वित्तीय संस्था खोल्न पाउने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/६/२८ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
२८	१०६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पूँजीको आधार बढाई वित्तीय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्य अनुरुप बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने र गाभिने कार्यलाई उत्प्रेरित गर्ने तथा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सम्पत्ति दायित्व खरीद (Acquisition) सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गर्न आवश्यक कार्य अघि बढाउने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने कार्यलाई प्राथमिकता दिईनुको साथै सम्पति दायित्व खरिद सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाको लागि अध्ययन कार्य भइरहेको ।
२९	१०७	ग्रामीण विकास बैंकहरुको एक-आपसमा गाभिने/गाभ्ने प्रक्रिया सम्पन्न गर्ने ।	पाँच वटै ग्रामीण विकास बैंक एक आपसमा गाभ्ने कार्यको लागि सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३०	१०८	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताका लागि अनुमतिप्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरुलाई लघुवित्त विकास बैंकको रुपमा परिणत हुन निश्चित अवधिसम्म मौका दिने व्यवस्था गर्ने ।	चार गैर-सरकारी संस्थाहरुलाई सःशर्त लघुवित्त विकास बैंकको रुपमा परिणत हुन निर्देशन दिइएको ।
३१	१०९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई कर्जा लगानीमा पारदर्शी बनाउन तथा मौद्रिक नीतिको प्रसारण संयन्त्रलाई मजबुत बनाई यसको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न कर्जाको आधार-ब्याजदर (Base rate) नियमित रुपमा प्रकाशन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	Base Rate सम्बन्धी निर्देशन मिति २०६९/७/२७ मा जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
३२	११०	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा तथा निक्षेपहरुको ब्याजदर अन्तरलाई नियमित अनुगमन गर्दै यस्तो अन्तर वाञ्छित स्तर भन्दा बढी भएमा सुधारका उपाय अपनाउने ।	नियमित अनुगमन भइरहेको ।
३३	१११	जनसाधारणमा वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरी समावेशीकरण, सुशासन र सन्तुलित विकास हासिल गर्न विभिन्न जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्नुका साथै राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीति (National Financial Literacy Policy) तर्जुमा गर्ने ।	राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीतिको मस्यौदा तयार गरिएको । वित्तीय साक्षरता अगाडि बढाउनको लागि १५ देखि १९ वर्षको जनसंख्यालाई लक्षित गरी ***पैसाको बोट*** नामक पुस्तिका र बचत तथा ऋण कार्यक्रममा Linkage बढाउन तालीम पुस्तिका समेत प्रकाशन गरिएको । त्यसैगरी, जनचेतना बढाउन ग्रामीण र शहरी क्षेत्रका जनतालाई लक्षित गरी दुई वटा फरक फरक सूचनामूलक सामाग्री राष्ट्रिय प्रशारणबाट प्रचार प्रसार गरिएको ।
३४	११२	वित्तीय क्षेत्रको भावी दिशा सम्बन्धमा सबै सरोकारवालाहरुको सामूहिक सोच (Vision) अभिव्यक्त हुने गरी समावेशी वित्तीय प्रणालीको विकास गर्न वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति (Financial Sector Development Strategy) तयार गर्ने ।	Steering Committee गठन गरी कार्य अघि बढाइएको ।
३५	११४	आर्थिक वर्ष २०६९/७० भित्र रु. ३ लाखसम्मको निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	निक्षेप सुरक्षण व्यवस्थामा पुनरावलोकन गर्ने प्रस्ताव उच्चस्तरीय वित्तीय क्षेत्र समन्वय समितिमा छलफलको लागि पेश गरिएको ।
३६	११५	वाणिज्य बैंकहरुले उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ औसत कर्जा लगानी २० प्रतिशत पुऱ्याउने गरी पेश गरेको कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पक्षलाई प्रभावकारी अनुगमन गर्ने ।	अनुगमन कार्य भइरहेको ।
३७	११६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह बढाउन कृषि क्षेत्रको परिभाषामा कृषि औजार, मल, बीउ-विजन, पशुपंक्षी-दाना, सिंचाई तथा कृषि उत्पादन भण्डारण र तोकिएको कृषि उपज प्रशोधनलाई समेत समेट्ने व्यवस्था मिलाउने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३८	११७	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले तोकिएको कर्जा कार्यक्रम संचालन गर्न नेपाल सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय निकायबाट तीन वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधिको ऋण लिई कर्जा प्रवाह गरेको भए सो बराबरको ऋण रकम स्रोत परिचालनमा गणना गर्न सक्ने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/४/२१ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
३९	११८	सरकारले अवलम्बन गरेका कार्यक्रमहरुसँग तालमेल हुनेगरी साना तथा मझौला उद्योगहरु (SMEs) को लागि आवश्यक पर्ने कर्जा सर्वसुलभरुपमा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउने ।	यस बैंकवाट पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने र बैंक तथा वित्तीय संस्थहरुले कृषि तथा उर्जा क्षेत्रमा १० प्रतिशतअनिवार्य कर्जा लगानी गर्नु पर्ने नीतिगत व्यवस्थाहरु गरिएको ।
४०	११९	रुग्ण उद्योग पुनरुत्थानका लागि गठित उच्चस्तरीय कार्यदलले सिफारिस गरे बमोजिम वित्तीय क्षेत्रबाट गर्नुपर्ने कर्जा पुनरसंरचना लगायतका वित्तीय सुविधाको लागि आवश्यक नियमन व्यवस्था गर्ने ।	प्रक्रियामा रहेको ।
४१	१२०	बहु-बैंकिङ्ग कारोबारमा निहित जोखिम न्यूनीकरण गर्न 'पारिपासु' लगायत बहु-बैंकिङ्ग कर्जा सूचना व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक नियमन व्यवस्था गर्ने ।	सो व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउने संरचनाको मस्यौदा तयार भएको ।
४२	१२१	पूँजी कोष पर्याप्तता सम्बन्धी आन्तरिक मूल्याङ्कन प्रक्रिया (Internal Capital Adequacy Assessment Process - ICAAP) को लागि आवश्यक मार्गदर्शन (Guidelines) लागू गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
४३	१२२	राष्ट्रियस्तरका विकास बैंकहरुमा गत आर्थिक वर्षदेखि समानान्तर रुपमा लागू गरिएको BASEL II र विद्यमान पूँजीकोष सम्बन्धी व्यवस्थालाई निरन्तरता दिने ।	निरन्तरता दिइएको ।
४४	१२३	विद्यमान निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण पद्धतिलाई क्रमशः जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतितर्फ उन्मुख गराउनको लागि निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण सम्बन्धी निर्देशन, विनियमावली एवं दिग्दर्शनहरुमा आवश्यक परिमार्जन गर्ने ।	विनियमावली संशोधन र स्थलगत निरीक्षण Manual को मस्यौदा तयार भई छलफलको क्रममा रहेको ।
४५	१२४	जोखिममा आधारित निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण पद्धति क्रमशः लागू गर्दैजाने क्रममा बढी जोखिमयुक्त बैंक, क्षेत्र तथा उपकरणको पहिचान गरी त्यसतर्फ बढी मानव श्रोत, साधन र समय लगाउने व्यवस्था गर्नुका साथै निरीक्षणको समय अन्तरालमा समेत सोही अनुसार पुनरावलोकन गर्ने ।	यस सम्बन्धी Onsite Manual को मस्यौदा तयार भइ छलफलको क्रममा रहेको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
४६	१२५	जोखिम व्यवस्थापन, संस्थागत सुशासन, कारोबारको अन्तरसम्बन्ध एवम् घर-जग्गामा प्रवाहित कर्जाको आधारमा कम्तिमा २० बैंक तथा वित्तीय संस्था छनौट गरी अन्वेषणात्मक समीक्षा (Diagnostic Review) गर्ने ।	हालसम्म ७ वटा वाणिज्य बैंक, २ वटा विकास बैंक तथा २ वटा वित्त कम्पनीहरुको अन्वेषणात्मक समीक्षा (Diagnostic Review) सम्पन्न भईसकेको र अन्यको पनि हुने क्रममा रहेको ।
४७	१२६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा आउन सक्ने सम्भावित समस्या समयमै पहिचान गरी तदनुरुपको सुधारका नीति अवलम्बन गर्न अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको प्राविधिक सहयोगमा पूर्व सचेतना प्रणाली (Early Warning System) को विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	सो प्रणालीको विकासको लागि गैर स्थलगत सूपरिवेक्षण Manual तयार गरी सो अनुरुप कार्य अघि बढाइने ।
४८	१२७	समस्यामा परेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सुधारका लागि विश्व बैंकको प्राविधिक सहयोगमा तयार भएको Problem Bank Resolution Operational Manual and Toolkit लाई आवश्यक परिमार्जन गरी लागू गर्ने ।	परिमार्जन मस्यौदा तयार भइ छलफलको क्रममा रहेको ।
४९	१२८	तरलता (Liquidity) र निष्कृय सम्पति (Non-performing Assests) समेतको आधारमा शीघ्र सुधारात्मक कारवाही (PCA) गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	PCA को संरचना परिमार्जन गरिनुको साथै उक्त नयाँ संरचना लागू गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन भइरहेको ।
५०	१२९	दुई अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी निक्षेप परिचालन गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु स्वयंले यस बैंकले तयार पारेको दवाव परिक्षण मार्गदर्शन (Stress Testing Guidelines) अनुसार दवाव परीक्षण (Stress Testing) गरी यस बैंकमा नियमित रुपमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले सो विवरण नियमित रुपमा पेश गर्न थालेको ।
५१	१२९	निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणमा अग्रदृष्टि (Forward Looking Approach) अपनाउने सिलसिलामा तरलता अनुगमन संचरना (Liquidity Monitoring Framework) हाल परिक्षणको क्रममा रहेकोमा उक्त संरचनालाई परिमार्जन सहित लागू गर्ने ।	संरचनालाई परिमार्जन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।
५२	१३०	सूचना प्रविधि मार्गदर्शन (Information Technology Guidelines) लागू गर्नुका साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले अनिवार्य रुपमा आ-आफ्नो System Audit गर्नु पर्ने व्यवस्था गर्ने ।	सूचना प्रविधि मार्गदर्शन मिति २०६९/४/३२ मा जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको र System Audit लागू गराउने सम्बन्धी अध्ययन भइरहेको ।
५३	१३१	गैर-स्थलगत (Off-site) सुपरीवेक्षण प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउनुको साथै स्थलगत (On-site) निरीक्षणको सिलसिलामा ठूला ऋणीहरुको धितो तथा परियोजनाको स्थलगत निरीक्षण गरी सम्पत्तिको गुणस्तर परीक्षण गर्ने कार्यलाई समेत प्राथमिकता दिने ।	निरन्तर रुपमा भइरहेको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५४	१३२	लघुवित्तीय संस्थाहरूको नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणका लागि नियामक निकायको रूपमा लघुवित्त प्राधिकरण स्थापना गर्ने कार्य अगाडि बढाउने ।	ऐनको मस्यौदा कानुन मन्त्रालयमा छलफलको प्रक्रियामा रहेको ।
५५	१३३	लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका निर्देशनहरुमा समसामयिक परिमार्जन गर्दै वित्तीय संस्थाहरुको सुदृढीकरण एवं स्थायित्वको साथै सरोकारवालाहरुको हक-हित संरक्षण हुने व्यवस्था गर्ने ।	कार्यदल गठन गरी कार्य अघि बढाइएको ।
५६	१३४	वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने इजाजत पाएका गैर-सरकारी संस्थाहरुको लागि निरीक्षण निर्देशिका तयार गरी जारी गर्ने । सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त सहकारी संस्थाहरुलाई जारी गरिएको निर्देशिका, २०५९ लाई अद्यावधिक गर्ने ।	कार्यदल गठन भई अध्ययन कार्य भइरहेको ।
५७	१३५	वित्तीय क्षेत्रको अवस्था र चुनौतिबारे नियमित अध्ययन गर्न वित्तीय स्थायित्व इकाइ (Financial Stability Unit) गठन गर्नुका साथै वित्तीय स्थायित्व प्रतिवेदन (Financial Stability Report) प्रकाशन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	वित्तीय स्थायित्व इकाई गठन भई सो इकाई मार्फत प्रतिवेदन लेखन कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको ।
५८	१३६	वित्तीय सुशासन र पारदर्शिता अभिवृद्धि गर्न वित्तीय जानकारी कार्यलाई सुदृढ गरिनुका साथै वित्तीय अपराधको पहिचान गर्ने प्रकृयालाई प्रभावकारी बनाउँदै लैजाने ।	सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धि आवश्यक निर्देशनहरु जारी गर्नुको साथै वित्तीय सुशासन र पारदर्शिता अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रमहरु अगाडि बढाइएको ।
५९	१३७	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट निश्चित रकम भन्दा बढीको कर्जा लिने ऋणीहरुले अनिवार्य रुपले स्थायी लेखा नं. (PAN) पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
६०	१३८	मुद्रा व्यवस्थापन कार्यलाई आधुनिकीकरण गर्दै लैजाने कार्यलाई निरन्तरता दिने सन्दर्भमा नोट जलान कार्यलाई व्यवस्थित एवं वातावरणमैत्री बनाउन नोट परीक्षण तथा व्यवस्थापन प्रणाली (Currency Verification and Processing System) र नोट धुलाई तथा ब्रिकेटिङ्ग प्रणाली (Shredding and Briquetting System) लागू गर्ने ।	यस सम्बन्धमा अध्ययन भइरहेको ।
६१	१३९	"सफा नोट नीति" लाई निरन्तरता दिंदै यस कार्यलाई अझ व्यवस्थित बनाउन नोट छनौट (Note Sorting) मापदण्ड बनाई लागू गर्ने ।	उक्त नीतिलाई निरन्तरता दिदै नोटको बण्डलमा एक वटा मात्र स्टिच लगाउने, झुत्रो/मैलो नोट तथा पुनः प्रयोगमा ल्याउन सकिने नोटलाई छुट्टाछुट्टै लेवल लगाई यस बैंकमा बुझाउनु पर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिएको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
६२	१४०	भुक्तानी प्रणालीलाई सरलीकरण गर्नुका साथै सुव्यवस्थित तुल्याई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नोट कोषमा पहुँच र सुविधामा बिस्तार गर्दै लैजाने ।	वाणिज्य बैंकहरुलाई पायक पर्ने स्थानबाट नोट कोष कारोवार सहज बनाउन नोट कोष ढुकुटीको विमा रकम बढाईएको ।
६३	१४१	वाणिज्य बैंकहरुले आफ्नो एजेन्सी बैंकहरुमा रहेको मौज्दातबाट आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी मौज्दातमा रहेको रकमको बढीमा ३० प्रतिशतसम्म २ वर्षे अवधिसम्मको कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य न्यून जोखिम भएका उपकरणहरुमा लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने ।	मिति २०६९/५/२७ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
६४	१४२	कुनै फर्म वा कम्पनीले परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा वस्तु तथा सेवा आयात (लिज समेत) गर्नका लागि आशिंक वा पूरै रकम अग्रिम भुक्तानी पठाउनुपर्ने भएमा सो रकम बराबरको विदेशी बैंक ग्यारेण्टीका आधारमा त्यस्तो सटही सुविधा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	मिति २०६९/६/८ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
६५	१४३	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा आर्जन गर्ने निर्यात व्यवसायीहरुलाई वाणिज्य बैंकहरुबाट प्रदान भएको Pre-shipment तथा Post-shipment कर्जाको ऋण प्रदान भएको दिनमा नै सम्बन्धित वाणिज्य बैंकलाई पुनरकर्जा उपलव्ध गराउने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/८/१० मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
६६	१४४	निर्यातकर्तालाई विदेशी मुद्रामा प्रदान गर्ने Pre-shipment कर्जा आयातकर्ता र निर्यातकर्ताबीच भएको खरिद-बिक्री सम्झौता सम्बन्धी कागजातका आधारमा पनि उपलव्ध गराउने व्यबस्था गर्ने ।	मिति २०६९ /४/२६ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
६७	१४५	भारत बाहेक तेश्रो मुलुकहरुबाट ड्राफ्ट/टी.टी.को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एकपटकमा बढीमा अमेरिकी डलर २५ हजार बराबरसम्ममात्र भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ३० हजार कायम गर्ने ।	मिति २०६९/५/१ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
६८	१४६	विभिन्न प्रयोजनको लागि व्यक्ति तथा संघ-संस्थाहरुलाई तोकिएका कागजातहरुको आधारमा विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त बैंकहरुबाट अमेरिकी डलर ६ हजारसम्मको सटही गर्न पाउने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो सटही सुविधाको सीमा वृद्धि गरी अमेरिकी डलर १० हजार पुऱ्याउने ।	मिति २०६९/४/२४ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
६९	१४७	नेपालमा दर्ता भई कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त नेपाली तथा विदेशी संघ-संस्था, कम्पनी आदिले भारतस्थित संघ-संस्था, कम्पनीसँग विविध सेवा-सुविधा लिने सम्झौता/सहमति बमोजिम भुक्तानी गर्नुपर्ने रकमको लागि भारतीय रुपैयाँ ३० लाखसम्मको सटही सुविधा वाणिज्य बैंकहरुमार्फत् प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/५/६ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
७०	१४८	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न सकिने वस्तुहरुको सूचीमा औचित्यताका आधारमा थप वस्तुहरु समावेश गर्दै लैजाने ।	उक्त वस्तुहरुको सूची थप गरी १६१ पुऱ्याइएको ।
७१	१४९	भारतीय उद्योगबाट विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी औद्योगिक कच्चा पदार्थ आयात गर्दा कच्चा पदार्थ उत्पादकको एकल आधिकारिक प्रतिनिधि (Sole Agent) मार्फत सामान आयात गर्न समेत विदेशी मुद्रा भुक्तानी दिन सकिने व्यबस्था गर्ने ।	मिति २०६९/५/५ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
७२	१५०	भारतबाट सामान आयात गर्दा ढुवानी खर्च वापतको सटही सुविधा नगद भारतीय रुपैयाँमा उपलब्ध गराउने विद्यमान नीतिगत व्यवस्थामा सरलीकरण गर्ने ।	मिति २०६९/६/२६ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
७३	१५१	निजी तथा औपचारिक तवरले विदेश भ्रमण (भारत बाहेक) मा जाने नेपाली नागरिकलाइ प्रति पटक अमेरिकी डलर २ हजार ५ सयसम्म सटही सुविधा दिने व्यवस्था गर्ने तथा विदेशमा व्यवसाय प्रवर्द्धन, व्यापार मेला र व्यापार गोष्ठीमा जाने नेपाली नागरिकलाई राहदानी वापत प्रति पटक अमेरिकी डलर ५ हजारसम्मको सटही सुविधा प्रमाणका आधारमा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	मिति २०६९/४/२४ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
७४	१५२	विदेशी मुद्रामा खाता भएका नेपाली नागरिकले आफ्नो खातामा रहेको विदेशी मुद्रा मौज्दातबाट प्रतिवर्ष बढीमा अमेरिकी डलर ५ हजारसम्म औचित्यको आधारमा विदेशी मुद्रामा नै उपयोग गर्न पाउने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/५/२६ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
७५	१५३	कुनै व्यक्ति वा संस्थाले विदेशी मुद्रामा उपहार वा दान-दातव्य प्राप्त गरेमा त्यस्तो मुद्राको स्रोत र विवरण खुलाई विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९ /५/२६ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
७६	१५४	विदेशीले नेपालमा रहंदा खोलेको विदेशी मुद्राको खाता सञ्चालनलाई निरन्तरता दिन चाहेमा निजको व्यक्तिगत विवरण अद्यावधिक गरी उक्त खाता सञ्चालन गर्न दिईने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/५/२६ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।

क.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
७७	१५५	नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकाय र यस बैंकको स्वीकृति लिई प्राप्त भएको वैदेशिक लगानीको विवरण यस बैंक समक्ष कम्तीमा अर्ध-वार्षिक रुपमा बुझाउनु पर्ने व्यवस्था गर्ने । नेपाली संस्थाहरुले विदेशमा गर्ने प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी सम्बन्धी नीति औचित्यताको आधारमा अघि बढाउने ।	मिति २०६९/९/२२ मा सार्वजनिक सूचना जारी गरिएको । साथै, विद्यमान विनिमयदर प्रणाली र पूँजीगत खाता परिवर्त्यता लगायत नेपाली संस्थाहरुले विदेशमा गर्ने लगानी सम्बन्धी बिस्तृत अध्ययन प्रस्तावना तयार गर्ने कार्य भइरहेको ।
७८	१५६	नेपाली कम्पनीहरुले विदेशबाट ऋण लिने तथा भुक्तानी गर्ने प्रक्रियालाई विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ लगायतका प्रचलित कानून र यस बैंकले समय समयमा जारी गर्ने सार्वजनिक सूचनामा भएको व्यवस्था बमोजिम थप सहज एवं पारिदर्शी बनाइने ।	सो सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गरी सर्वजनिक सूचना जारी गर्ने प्रक्रियामा रहेको ।
७९	१५७	नेपाली नागरिकले आफ्नो व्यवसाय सञ्चालन वा बिस्तार गर्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई निजको नातेदार, गैर-आवासीय नेपाली वा संघ-संस्थाबाट तोकिएका शर्तहरुका अधीनमा रही अमेरिकी डलर २ लाखसम्म ऋण लिन सक्ने व्यवस्था गर्ने ।	नीतिगत व्यवस्था गरी सार्वजनिक सूचना जारी गर्ने प्रकृयामा रहेको ।
८०	१५८	नेपाली नागरिकलाई विदेशी इष्टमित्र र ग्राहकबाट उपहार, टिप्स आदि वापत प्राप्त हुने विदेशी मुद्राको सटही सुविधा इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट मात्र गर्न सकिने व्यवस्था रहेकोमा विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त मनिचेञ्जरहरुमार्फत् पनि अमेरिकी डलर पाँच सय वा सो बराबरको अन्य परिवत्य विदेशी मुद्रा सटही गर्न सकिने व्यवस्था मिलाउने ।	मिति २०६९/५/१५ मा परिपत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
८१	१५९	विप्रेषण र मनिचेञ्जर कारोबार गर्ने कम्पनीहरुको अनुगमन तथा निरीक्षण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन अनुगमन तथा निरीक्षण निर्देशिका तयार गरी लागू गर्ने ।	कार्यविधी तयार गरी मिति २०६९/६/१८ देखि लागू गरिएको ।
८२	१६०	भारत, दक्षिण कोरिया लगायतका मुलुकहरुबाट प्राप्त हुने विप्रेषणलाई अझ बढी मात्रामा औपचारिक माध्यमबाट आउने व्यवस्था गर्नको लागि त्यस्ता मुलुकहरुमा नेपाली बैंकका शाखा/प्रतिनिधि कार्यालय खोल्न प्रोत्साहन गर्ने ।	अध्ययन कार्य भइरहेको ।
८३	१६१	विदेशी मुद्रामा कारोबार हुने Financial Derivatives लाई ब्यवस्थित गर्ने कार्य अघि बढाउने ।	यस सम्बन्धी अध्ययन कार्य भइरहेको ।
८४	१६२	लघुवित्तीय सेवाहरुको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न ऋणी सदस्यहरुलाई समूहमा आवद्ध गराउने व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिने । समूहमा आवद्ध भएका ऋणी सदस्यहरुलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमार्फत लघुव्यवसाय सञ्चालन गर्न सामूहिक जमानीमा प्रदान गरिने कर्जाको सीमा क्रमशः वृद्धि गरी प्रति समूह सदस्य रु. १ लाखसम्म र स्वीकारयोग्य धितोमा प्रदान गरिने कर्जाको हकमा रु. ३ लाखसम्म लघुकर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/४/३२ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको ।

क्र.स.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
८५	१६३	विदेशमा रोजगारी वा अध्ययन गरी फर्केका युवाहरुले सञ्चालन गर्ने उद्योग-व्यवसायमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने ।	मिति २०६९/४/२१ मा निर्देशन जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
८६	१६४	लघुवित्तीय संस्थाहरुले विपन्नवर्गमा प्रवाह गर्ने गरी प्राप्त सापटी रकमलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट ब्याज आर्जनमा उपयोग गर्न नपाइने विद्यमान व्यवस्थाको कडाईका साथ कार्यान्वयन गर्ने ।	निर्देशनको पूर्ण कार्यान्वयनको लागि अनुगमनलाई तीब्रता दिईएको ।
८७	१६५	ग्रामीण क्षेत्रमा सञ्चालित सामुदायिक अस्पताल, किसानद्वारा अन्नबाली संरक्षणार्थ स्थापना गर्ने शीतभण्डार जस्ता क्षेत्रहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाहित तोकिएको रकमसम्मको कर्जालाई विपन्नवर्गमा गणना गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिने ।	निरन्तरता दिइएको ।
८८	१६६	ग्रामीण कर्जा सर्वेक्षणको स्थलगत कार्य (Field work) सम्पन्न गर्ने ।	स्थलगत सर्वेक्षणको Sample Design र Methodology तय भई प्रश्नावली तर्जुमा गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको ।
८९	१६७	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कुनै व्यक्ति/समूह सदस्य/समूहलाई रु. ३० हजारभन्दा बढी कर्जा प्रदान गर्दा सम्बन्धित शाखा कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका लघुवित्त विकास बैंक, सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी संस्था तथा वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुबाट ग्राहकको कर्जा सम्बन्धी सूचना लिनु/दिनु पर्ने नीतिगत व्यवस्थालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने ।	सो सम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन भइरहेको ।
९०	१६८	वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका ९ जिल्लामा कार्यक्षेत्र कायम हुने गरी स्थापना हुने “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुलाई सर्वसाधारणबाट प्राथमिक पूँजीको ५ गुणासम्म निक्षेप संकलन गर्न पाउने नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।	मिति २०६९/६/२८ मा निर्देशन जारी भई कार्यान्वयनमा रहेको ।
९१	१६९	ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको पूर्ण रुपमा परिचालन गर्न र पिछडिएका ग्रामीण क्षेत्रमा रहेका सहकारी र गैर-सरकारी संस्थाहरुलाई अझ बढी संलग्न गराउन लगानी प्रक्रियामा रहेका कठिनाईहरु हटाई सरलीकृत गर्दै लैजाने ।	ग्रामीण स्वावलम्बन कोष सञ्चालन निर्देशिका, २०६९ तर्जुमा गरी अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।
९२	१७०	राष्ट्रिय लघुवित्त विकास कोष सम्बन्धी ऐन लागू भए पश्चात स्वायत्त लघुवित्त कोष स्थापना गर्ने कार्य अघि बढाउने ।	कानून मन्त्रालयमा समेत छलफल गरी विधेयकको मस्यौदालाई अन्तिम रुप दिइएको ।

Appendix-2

Projection of Monetary Survey

(Rs. in million)

Monetary Aggregates	2011 Jul	2012 Jul	2013 Jul (f)	Annual change 2011/12 Amount	Annual change 2011/12 Percent	Annual change 2012/13 Amount	Annual change 2012/13 Percent
1. Foreign Assets, Net	216039.10	374620.16	394620.15	127701.1 [1/]	59.1	20000.0	5.3
1.1 Foreign Assets	278883.76	446824.83	476930.53	167941.1	60.2	30105.7	6.7
1.2 Foreign Liabilities	62844.66	72204.68	82310.38	9360.0	14.9	10105.7	14.0
a. Deposits	52336.42	60465.59	69816.61	8129.2	15.5	9351.0	15.5
b. Other	10508.24	11739.08	12493.77	1230.8	11.7	754.7	6.4
2. Net Domestic Assets	706004.3	756349.4	883376.4	81225.1 [1/]	11.5	127027.0	16.8
2.1 Domestic Credit	912576.41	994547.46	1128517.07	81971.1	9.0	133969.6	13.5
a. Net Claims on Government	163439.35	162882.05	163220.00	-557.3	-0.3	338.0	0.2
Claims on Government	163439.35	165254.85	163220.00	1815.5	1.1	-2034.8	-1.2
Government Deposits	0.00	2372.80	0.00	2372.8		-2372.8	
b. Claims on Non-Financial Government Enterprises	6347.65	10070.60	11782.60	3722.9	58.7	1712.0	17.0
c. Claims on Financial Institutions	15466.97	11768.97	13904.75	-3698.0	-23.9	2135.8	18.1
Government	5427.03	1989.55	2310.00	-3437.5	-63.3	320.5	16.1
Non-government	10039.94	9779.42	11594.75	-260.5	-2.6	1815.3	18.6
d. Claims on Private Sector	727322.44	809825.85	939609.72	82503.4	11.3	129783.9	16.0
2.2 Net Non-Monetary Liabilities	206572.13	238198.08	245140.69	746.0 [1/]	0.4	6942.6	2.9
3. Broad Money (M2)	922043.4	1130969.5	1277995.6	208926.2	22.7	147026.0	13.0
3.1 Money Supply (M1+)	623049.21	789936.54	895240.20	166887.3	26.8	105303.7	13.3
a. Money Supply (M1)	223074.67	264372.95	296097.71	41298.3	18.5	31724.8	12.0
Currency	141931.48	170491.69	193508.06	28560.2	20.1	23016.4	13.5
Demand Deposits	81143.11	93881.34	102589.64	12738.2	15.7	8708.3	9.3
b. Saving and Call Deposits	399974.55	525563.59	599142.49	125589.0	31.4	73578.9	14.0
3.2 Time Deposits	298994.17	341033.00	382755.39	42038.8	14.1	41722.4	12.2
4. Broad Money Liquidity (M3)	974379.8	1191435.1	1347812.2	217055.3	22.3	156377.1	13.1

f = forecast

[1/] Adjusting the exchange valuation gain of Rs. 30880 million

List of Statistical Tables

Table 1	Real Gross Domestic Product
Table 2	Nominal Gross Domestic Product
Table 3	Gross National Disposable Income (GNDI)
Table 4	National Consumer Price Index
Table 5	Monetary Survey
Table 6	Outright Sale & Purchase Auction
Table 7	Repo & Reverse Repo Auction
Table 8	Foreign Exchange Intervention
Table 9	Standing Liquidity Facility (SLF)
Table 10	Interbank Transaction (Amount) & Weighted Average Interest Rate
Table 11	Fresh Treasury Bills
Table 12	Structure of Interest Rates
Table 13	Weighted Average Treasury Bills Rate (91-day & 364-day)
Table 14	Government Budgetary Operation
Table 15	Outstanding Domestic Debt of GON
Table 16	Direction of Foreign Trade
Table 17	Summary of Balance of Payments Presentation
Table 18	Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector
Table 19	Imports from India against Payment in US Dollar
Table 20	Indian Currency Purchase

Table 1

Gross Domestic Product

(at 2000/01 prices)

Sectors	Rs. in million					Percentage change				
	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11[R]	2011/12[P]	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11[R]	2011/12[P]
Agriculture	**195559**	**201464**	**205517**	**214777**	**225357**	**5.82**	**3.02**	**2.01**	**4.51**	**4.93**
Agriculture and Forestry	192514	198257	202196	211228	221494	5.80	2.98	1.99	4.47	4.86
Fishery	3045	3207	3321	3549	3863	7.29	5.32	3.55	6.87	8.85
Non-Agriculture	**349744**	**364915**	**384570**	**397629**	**414606**	**5.88**	**4.34**	**5.39**	**3.40**	**4.27**
Industry	**88305**	**87784**	**91295**	**93908**	**95498**	**1.74**	**-0.59**	**4.00**	**2.86**	**1.69**
Mining and Quarrying	2513	2531	2585	2637	2770	5.46	0.72	2.13	2.01	5.04
Manufacturing	39545	39132	40291	41216	41744	-0.87	-1.05	2.96	2.30	1.28
Electricity, Gas and Water	13204	12750	12989	12929	13884	1.06	-3.44	1.87	-0.46	7.39
Construction	33043	33371	35430	37126	37100	5.06	0.99	6.17	4.79	-0.07
Service	**261438**	**277131**	**293275**	**303721**	**319108**	**7.35**	**6.00**	**5.83**	**3.56**	**5.07**
Wholesale and Retail Trade	66962	70481	75237	76117	79002	4.15	5.25	6.75	1.17	3.79
Hotels and Restaurant	8851	9056	9646	10359	11217	6.92	2.32	6.52	7.39	8.28
Transport, Storage and Communications	48226	51585	54657	57757	61707	9.37	6.97	5.96	5.67	6.84
Financial Intermediation	24142	24632	25327	26163	27071	9.23	2.03	2.82	3.30	3.47
Real Estate, Renting and Business	45544	46421	47818	48894	50346	10.44	1.93	3.01	2.25	2.97
Public Administration and Defence	9319	10012	10405	10805	11411	0.62	7.44	3.93	3.84	5.61
Education	32716	36233	38638	39785	41762	6.44	10.75	6.64	2.97	4.97
Health and Social Work	7474	8191	8581	9035	9530	8.51	9.59	4.76	5.29	5.48
Other Community, Social and Personal Service	18204	20520	22966	24806	27062	9.38	12.72	11.92	8.01	9.09
Total GVA including FISIM	**545303**	**566379**	**590087**	**612406**	**639963**	**5.86**	**3.87**	**4.19**	**3.78**	**4.50**
Financial Intermediation Indirectly Measured (FISIM)	23043	23725	24327	25069	25841	7.30	2.96	2.54	3.05	3.08
GDP at basic prices	**522260**	**542654**	**565760**	**587337**	**614122**	**5.80**	**3.90**	**4.26**	**3.81**	**4.56**
Taxes less subsidies on products	42257	47455	52770	55217	58205	10.08	12.30	11.20	4.64	5.41
GDP at producers price	**564517**	**590109**	**618530**	**642554**	**672327**	**6.10**	**4.53**	**4.82**	**3.88**	**4.63**

[R]Revised estimate of CBS

[P]Preliminary estimate of CBS

Source: Central Bureau of Statistics

Table 2

Gross Domestic Product

(at current prices)

Sectors	Rs. in million					Percentage change				
	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11[R]	2011/12[P]	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11[R]	2011/12[P]
Agriculture	**247191**	**309553**	**395755**	**475374**	**515767**	**8.98**	**25.23**	**27.85**	**20.12**	**8.50**
Agriculture and Forestry	243323	305477	391519	470850	510760	8.85	25.54	28.17	20.26	8.48
Fishery	3868	4076	4236	4524	5007	17.69	5.38	3.93	6.80	10.68
Non-Agriculture	**532246**	**629339**	**722815**	**813142**	**952850**	**13.11**	**18.24**	**14.85**	**12.50**	**17.18**
Industry	**130913**	**148901**	**169383**	**191089**	**214050**	**13.32**	**13.74**	**13.76**	**12.81**	**12.02**
Mining and Quarrying	4375	5084	5926	6956	8166	28.04	16.21	16.56	17.38	17.40
Manufacturing	57185	65447	70924	79489	90547	9.61	14.45	8.37	12.08	13.91
Electricity, Gas and Water	15219	14629	15244	15288	16565	2.54	-3.88	4.20	0.29	8.35
Construction	54134	63741	77289	89356	98772	20.03	17.75	21.25	15.61	10.54
Service	**401333**	**480438**	**553432**	**622053**	**738800**	**13.05**	**19.71**	**15.19**	**12.40**	**18.77**
Wholesale and Retail Trade	105306	124121	161067	182465	209095	13.66	17.87	29.77	13.29	14.59
Hotels and Restaurant	11503	13943	17347	21866	26164	14.54	21.21	24.41	26.05	19.66
Transport, Storage and Communications	76818	92618	95304	102724	122406	10.44	20.57	2.90	7.79	19.16
Financial Intermediation	33539	39100	46083	55431	68403	17.82	16.58	17.86	20.29	23.40
Real Estate, Renting and Business	73630	81625	93747	106236	119991	4.01	10.86	14.85	13.32	12.95
Public Administration and Defence	14352	18556	21695	24819	31087	17.38	29.29	16.92	14.40	25.25
Education	48722	62642	61384	62631	80840	19.01	28.57	-2.01	2.03	29.07
Health and Social Work	10963	13744	15382	16469	22712	27.95	25.37	11.92	7.07	37.91
Other Community, Social and Personal Service	26500	34089	41423	49412	58102	21.70	28.64	21.51	19.29	17.59
Total GVA including FISIM	**779442**	**938890**	**1118571**	**1288517**	**1468617**	**11.77**	**20.46**	**19.14**	**15.19**	**13.98**
Financial Intermediation Indirectly Measured (FISIM)	24185	29362	35156	42094	50401	12.46	21.41	19.73	19.73	19.73
GDP at basic prices	**755257**	**909528**	**1083415**	**1246423**	**1418216**	**11.75**	**20.43**	**19.12**	**15.05**	**13.78**
Taxes less subsidies on products	60401	78744	109358	121997	138809	16.23	30.37	38.88	11.56	13.78
GDP at producers price	**815658**	**988272**	**1193679**	**1369430**	**1558174**	**12.07**	**21.16**	**20.78**	**14.72**	**13.78**

[R]Revised estimate of CBS

[P]Preliminary estimate of CBS

Source: Central Bureau of Statistics

Table 3

Gross National Disposable Income

(at current prices)

Sectors	Rs. in million					Percentage change				
	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11[R]	2011/12[P]	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11[R]	2011/12[P]
Consumption	**735,470**	**895,042**	**1,056,185**	**1,251,421**	**1,402,707**	**12.05**	**21.70**	**18.00**	**18.49**	**12.09**
Government consumption	80,663	106,527	119,189	131,664	159,677	20.48	32.06	11.89	10.47	21.28
Private consumption	641,085	772,762	916,993	1,096,653	1,216,333	11.12	20.54	18.66	19.59	10.91
Nonprofit institutions serving households	13,721	15,753	20,002	23,104	26,697	9.64	14.81	26.97	15.51	15.55
Gross Capital Formation	**247,272**	**313,029**	**457,395**	**445,322**	**510,590**	**18.44**	**26.59**	**46.12**	**-2.64**	**14.66**
Gross Fixed Capital Formation	178,446	211,039	264,888	290,693	305,682	16.37	18.27	25.52	9.74	5.16
Government	32,993	44,278	53,665	66,876	67,330	33.87	34.21	21.20	24.62	0.68
Private	145,453	166,761	211,223	223,817	238,352	13.02	14.65	26.66	5.96	6.49
Change in Stock	68,826	101,990	192,507	154,629	204,908	24.14	48.18	88.75	-19.68	32.52
Total Domestic Demand	**982,742**	**1,208,071**	**1,513,580**	**1,696,743**	**1,913,297**	**13.59**	**22.93**	**25.29**	**12.10**	**12.76**
Export of goods and services	104,207	122,737	114,298	121,886	152,369	11.37	17.78	-6.88	6.64	25.01
Import of goods and services	271,291	342,536	434,198	449,199	507,492	17.50	26.26	26.76	3.45	12.98
Net Exports of Goods and Services	**-167,084**	**-219,799**	**-319,900**	**-327,314**	**-355,123**	**21.67**	**31.55**	**45.54**	**2.32**	**8.50**
Gross Domestic Product	**815,658**	**988,272**	**1,193,679**	**1,369,430**	**1,558,174**	**12.07**	**21.16**	**20.78**	**14.72**	**13.78**
Net Factor Income	7,947	11,750	9,117	7,549	14,785	6.93	47.86	-22.41	-17.20	95.85
Gross National Income (GNI)	**823,605**	**1,000,021**	**1,202,796**	**1,376,979**	**1,572,959**	**12.02**	**21.42**	**20.28**	**14.48**	**14.23**
Net Transfer	182,817	249,487	282,648	307,859	400,835	41.73	36.47	13.29	8.92	30.20
Gross National Disposable Income (GNDI)	**1,006,422**	**1,249,508**	**1,485,444**	**1,684,838**	**1,973,793**	**16.45**	**24.15**	**18.88**	**13.42**	**17.15**

[R]Revised estimate of CBS

[P]Preliminary estimate of CBS

Source: Central Bureau of Statistics

Table 4
National Consumer Price Index
(1995/96 = 100)

Mid- Months	2010/11		2011/12		2012/13[P]	
	Index	% Change	Index	% Change	Index	% Change
August	148.9	9.5	160.3	7.7	179.3	11.9
September	149.2	8.6	161.9	8.5	180.1	11.2
October	150.2	8.9	163.6	8.9	180.8	10.5
November	150.7	8.4	163.4	8.5	180.5	10.5
December	151.6	9.6	163.0	7.5	179.9	10.4
January	153.6	11.3	164.0	6.8	180.1	9.8
February	153.0	10.2	163.8	7.0		
March	153.3	10.7	164.1	7.0		
April	154.4	10.6	166.0	7.5		
May	154.5	9.5	168	8.7		
June	154.8	8.8	170.2	9.9		
July	158.6	9.6	176.8	11.5		
Average	**152.7**	**9.6**	**165.4**	**8.3**		

P: Provisional.

Table 5
Monetary Survey

(Rs. in million)

Monetary Aggregates	2011 Jul	2012 Jan	2012 Jul (p)	2013 Jan (e)	Changes during six months 2011/12 Amount	2011/12 Percent	2012/13 Amount	2012/13 Percent
1. Foreign Assets, Net	216039.1	302987.3	374620.2	381389.6	66717.3 [1/]	30.9	6067.7 [2/]	1.6
1.1 Foreign Assets	278883.8	369471.6	446824.8	457672.8	90587.8	32.5	10848.0	2.4
1.2 Foreign Liabilities	62844.7	66484.3	72204.7	76283.2	3639.6	5.8	4078.5	5.6
a. Deposits	52336.4	54967.5	60465.6	65252.0	2631.1	5.0	4786.4	7.9
b. Other	10508.2	11516.8	11739.1	11031.2	1008.5	9.6	-707.9	-6.0
2. Net Domestic Assets	706004.2	713078.6	756349.4	804430.8	27305.3 [1/]	3.9	48783.2 [2/]	6.4
2.1 Domestic Credit	912576.2	921813.3	994547.4	1055333.3	9237.1	1.0	60785.9	6.1
a. Net Claims on Government	163439.4	135968.1	162882.1	120526.6	-27471.3	-16.8	-42355.5	-26.0
Claims on Government	163439.4	150336.1	165254.8	165180.9	-13103.3	-8.0	-73.9	0.0
Government Deposits	0.0	14368.0	2372.8	44654.4	14368.0	-	42281.6	1781.9
b. Claims on Non-Financial Government Enterprises	6347.6	8901.7	10070.6	11279.6	2554.1	40.2	1209.0	12.0
c. Claims on Financial Institutions	15466.9	13666.8	11769.0	14442.7	-1800.0	-11.6	2673.8	22.7
Government	5426.9	3249.7	1989.5	2509.4	-2177.2	-40.1	519.9	26.1
Non-government	10039.9	10417.1	9779.4	11933.3	377.2	3.8	2153.9	22.0
d. Claims on Private Sector	727322.4	763276.7	809825.8	909084.4	35954.3	4.9	99258.6	12.3
2.2 Net Non-Monetary Liabilities	206572.0	208734.7	238198.0	250902.5	-18068.2 [1/]	-8.7	12002.7 [2/]	5.0
3. Broad Money (M2)	922043.3	1016065.9	1130969.6	1185820.5	94022.6	10.2	54850.9	4.8
3.1 Money Supply (M1+)	623049.1	684091.3	789936.6	839567.5	61042.2	9.8	49631.0	6.3
a. Money Supply (M1)	223074.6	228841.8	264373.0	263653.3	5767.2	2.6	-719.7	-0.3
Currency	141931.5	152808.0	170491.7	180033.0	10876.5	7.7	9541.3	5.6
Demand Deposits	81143.1	76033.8	93881.3	83616.0	-5109.3	-6.3	-10265.3	-10.9
b. Saving and Call Deposits	399974.5	455249.6	525563.6	575914.2	55275.0	13.8	50350.6	9.6
3.2 Time Deposits	298994.2	331974.5	341033.0	346252.9	32980.4	11.0	5219.9	1.5
4. Broad Money Liquidity (M3)	974379.7	1071033.4	1191435.2	1251072.5	96653.7	9.9	59637.3	5.0

[1/] Adjusting the exchange valuation gain of Rs. 20230.9 million

[2/] Adjusting the exchange valuation gain of Rs. 701.8 million

e = estimates, p=provisional

Memorandum Items

Money multiplier (M1)	*0.953*	*0.896*	*0.828*	*0.967*	*-0.1*	*-5.9*	*0.1*	*16.8*
Money multiplier (M1+)	*2.660*	*2.679*	*2.474*	*3.078*	*0.0*	*0.7*	*0.6*	*24.4*
Money multiplier (M2)	*3.937*	*3.978*	*3.542*	*4.348*	*0.0*	*1.0*	*0.8*	*22.8*

Table 6
Outright Sale and Purchase Auction

(Rs. in million)

Mid-Month	Outright Sale Auction						Outright Purchase Auction					
	2010/11		2011/12		2012/13		2010/11		2011/12		2012/13	
	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)
August	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
September	-	-	-	-	3,500.0	1.01	-	-	-	-	-	-
October	2,000.0	5.56	-	-	5,000.0	0.94	-	-	-	-	-	-
November	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
December	-	-	5,400.00	3.59	-	-	-	-	-	-	-	-
January	-	-	3,000.00	2.98	-	-	-	-	-	-	-	-
February	-	-	-	-			-	-	-	-		
March	-	-	-	-			-	-	-	-		
April	-	-	-	-			-	-	-	-		
May	-	-	-	-			-	-	-	-		
June	-	-	-	-			-	-	-	-		
July	-	-	-	-			-	-	-	-		
Total	**2,000.0**	**5.56**	**8,400.0**	**3.28**	**8,500.0**		**-**	**-**	**-**	**-**		

*Weighted average interest rate.

Table 7
Repo and Reverse Repo Auction

(Rs. in million)

Mid-Month	Repo Auction						Reverse Repo Auction					
	2010/11		2011/12		2012/13		2010/11		2011/12		2012/13	
	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)
August	-		728.0	9.18	-	-	12,000.0	3.75	-	-	-	-
September	-		15.8	9.25	-	-	7,000.0	3.35	-	-	-	-
October	3,000.0	9.74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
November	2,000.0	10.38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
December	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
January	13,000.0	10.41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
February	10,000.0	10.36	-	-			-	-	-	-		
March	13,804.6	9.90	-	-			-	-	-	-		
April	15,187.4	9.87	-	-			-	-	-	-		
May	18,217.4	9.93	-	-			-	-	-	-		
June	7,194.3	9.73	-	-			-	-	-	-		
July	9,982.4	9.62	-	-			-	-	-	-		
Total	**92,386.1**	**9.98**	**743.7**	**9.18**	**-**		**19,000.0**	**3.60**	**-**	**-**	**-**	**-**

*Weighted average interest rate.

Table 8
Foreign Exchange Intervention

(Rs. in million)

Mid-Month	2011/12						2012/13					
	Purchase		Sale		Net Injection		Purchase		Sale		Net Injection	
	US$	Nrs.	US$	Nrs.	US$	Nrs.	US$	Nrs.	US$	Nrs.	US$	Nrs.
August	256.63	18,375.28	-	-	256.63	18,375.28	153.00	13,561.61	11.30	1,007.50	141.70	12,554.11
September	288.21	21,283.07	-	-	288.21	21,283.07	168.30	14,957.54	-	-	168.30	14,957.54
October	371.05	28,964.09	-	-	371.05	28,964.09	228.98	19,347.09	-	-	228.98	19,347.09
November	250.85	19,856.76	-	-	250.85	19,856.76	191.65	16,474.96	-	-	191.65	16,474.96
December	231.71	19,211.93	-	-	231.71	19,211.93	257.35	22,520.77	-	-	257.35	22,520.77
January	222.43	18,781.57	-	-	222.43	18,781.57	199.40	17,484.34	-	-	199.40	17,484.34
February	185.58	14,785.68	-	-	185.58	14,785.68						
March	244.40	19,341.27	-	-	244.40	19,341.27						
April	258.65	21,063.93	-	-	258.65	21,063.93						
May	264.95	22,301.30	-	-	264.95	22,301.30						
June	345.44	30,485.22	-	-	345.44	30,485.22						
July	266.28	23,827.34	-	-	266.28	23,827.34						
Total	**3,186.18**	**258,277.44**	**-**	**-**	3,186.18	258,277.44	**1,198.67**	**104,346.31**	**11.30**	**1,007.50**	**1,187.37**	**103,338.81**

Table 9

Standing Liquidity Facility

(Rs. in million)

Mid-Month	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
	Amount	Amount	Amount	Amount
August	-	2,950.00	3,935.92	-
September	350.00	-	203.64	-
October	3,700.00	17,892.40	69.60	-
November	13,234.00	30,968.00	2.88	-
December	28,178.90	29,865.26	-	-
January	19,784.40	40,038.26	36.00	1,586.40
February	18,527.19	14,924.88	45.00	
March	1,394.29	19,473.10	54.00	
April	6,617.50	15,559.85	27.00	
May	67.10	15,101.14	-	
June	2.88	18,952.00	1,200.00	
July	4,080.00	10,949.11	-	
Total	**95,936.26**	**216,674.00**	**5,574.04**	**1,586.40**

Table 10

Inter-bank Transaction Amount & Weighted Average Interest Rate

Mid-Month	Among Commercial Banks				Among Others'#			
	2011/12		2012/13		2011/12		2012/13	
	Amount (Rs. In Million)	Interest rate	Amount (Rs. In Million)	Interest rate	Amount (Rs. In Million)	Interest rate	Amount (Rs. In Million)	Interest rate
August	46,481.00	2.69	3,778.00	0.48	21,365.40	10.12	8,042.00	4.85
September	23,655.00	1.33	7,614.91	0.34	17,479.71	7.65	10,383.49	6.65
Ocotber	13,401.30	1.08	22,664.88	0.33	14,641.04	7.65	12,226.58	4.23
November	6,483.80	1.11	41,821.74	0.45	12,051.72	8.02	12,796.66	3.03
December	8,057.00	1.06	57,151.14	0.57	11,464.63	7.70	12,298.42	3.80
January	3,737.22	0.90	41,383.23	0.71	11,207.48	9.96	13,516.53	4.13
February	10,599.00	0.72			13,053.88	7.97		
March	16,760.00	0.69			12,385.49	7.58		
April	16,372.64	0.69			21,007.60	8.89		
May	39,224.00	0.75			13,499.19	7.14		
June	20,305.00	0.84			15,336.19	6.96		
July	7,692.60	0.86			9,405.97	6.97		
Total	212,768.56	1.28	174,413.90		172,898.30	8.16	69,263.68	

Interbank transaction among A & B, A & C, B & B, B & C and C & C class banks and financial institutions.

Table 11

Fresh Treasury Bills

(Rs. in million)

Mid-Month	2010/11		2011/12		2012/13	
	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)	Amount	Interest Rate* (%)
August	-	-	-	-	-	-
September	-	-	-	-	-	-
October	-	-	-	-	-	-
November	-	-	-	-	-	-
December	1,500.00	7.04	3,500.00	1.61	-	-
January	-	-	-	-	-	-
February	-	-	-	-		
March	-	-	3,000.00	1.96		
April	-	-	-	-		
May	2,250.00	9.00	4,000.00	1.26		
June	3,250.00	8.39	6,783.43	1.10		
July	7,996.60	8.62	-	-		
Total	**14,996.60**	**8.47**	**17,283.43**	**1.39**	**-**	**-**

Interest rate = Weighted average interest rate

Table 12

Structure of Interest Rates

(Percent per Annum)

Year Mid-month	2011 Jul	2012 Jul	2012 Aug	2012 Sept	2012 Oct	2012 Nov	2012 Dec	2013 Jan
A. Policy Rates								
CRR								
Commercial Banks	5.5	5.0	5.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0
Development Banks	5.5	5.0	5.0	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5
Finance Companies	5.5	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
Bank Rate	7.0	7.0	8.0	8.0	8.0	8.0	8.0	8.0
Refinance Rates Against Loans to:								
Special Refinance	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
General Refinance	7.0	7.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0	6.0
Export Credit in Foreign Currency	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25	LIBOR+0.25
Standing Liquidity Facility (SLF) Rate ^			8.0	8.0	8.0	8.0	8.0	8.0
Standing Liquidity Facility (SLF) Penal Rate#	3.0	3.0						
B. Government Securities								
T-bills* (28 days)	8.08	0.10	0.03	0.07	0.12	0.10	0.15	0.26
T-bills* (91 days)	8.52	1.15	0.18	0.15	0.31	0.60	0.74	1.52
T-bills* (182 days)	8.59	1.96	-	0.79	0.53	0.87	1.46	2.12
T-bills* (364 days)	8.61	2.72	-	1.16	0.93	1.48	2.11	2.26
Development Bonds	5.0-9.5	5.0-9.5	5.0-9.6	5.0-9.5	5.0-9.6	5.0-9.5	5.0-9.6	5-9.5
National/Citizen SCs	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.1	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0	6.0-10.0
C. Interbank Rate of Commercial Banks	8.22	0.86	0.45	0.34	0.33	0.45	0.57	0.71

^ The SLF rate is fixed as same as bank rate effective from August 16, 2012

The SLF rate is determined at the penal rate added to the weighted average discount rate of 91-day Treasury Bills of the preceding week.

* Weighted average interest rate.

Table 13

Weighted Average Treasury Bills Rate

(In percent)

Mid-Month	TRB_91 Days			TRB_364 Days		
	2010/11	2011/12	2012/13	2010/11	2011/12	2012/13
Aug	3.81	3.98	0.18	-	-	-
Sept	3.77	2.28	0.15	5.41	4.46	1.16
Oct	5.63	1.82	0.31	6.38	4.43	0.93
Nov	7.73	0.97	0.60	7.65	3.27	1.48
Dec	6.82	0.80	0.74	7.19	2.68	2.11
Jan	8.21	0.70	1.52	8.61	3.03	2.26
Feb	7.78	0.61		-	-	
Mar	8.09	0.97		-	2.41	
Apr	9.06	1.09		8.81	2.65	
May	9.00	0.83		-	-	
Jun	8.34	1.34		8.61	3.44	
Jul	8.52	1.15		8.61	2.72	
Annual average	**7.41**	**1.31**		**8.35**	**2.94**	

Table 14

Government Budgetary Operation

(On Cash Basis)

(Rs. in million)

Heads	During the First Six Months			Percent Changes	
	2010/11	2011/12	2012/13P	2011/12	2012/13
Sanctioned Expenditure	**88308.9**	**124689.6**	**95837.7**	**41.2**	**-23.1**
Recurrent		100236.4	81943.8	-	-18.2
Capital		10691.9	7186.7	-	-32.8
a.Domestic Resources & Loans		9767.5	7179.3	-	-26.5
b.Foreign Grants		924.4	7.4	-	-
Financial*		13761.3	6707.2	-	-51.3
a.Domestic Resources & Loans		13408.0	6707.2	-	-
b.Foreign Grants		353.3	0.0	-	-100.0
Unspent Government Balance	**14017.7**	**16219.1**	**746.9**	**15.7**	**-95.4**
Recurrent		11622.2	603.9	-	-94.8
Capital		2762.4	143.0	-	-
Financial		1834.5	0.0	-	-100.0
Actual Expenditure of Budget	**74291.2**	**108470.5**	**95090.8**	**46.0**	**-12.3**
Recurrent		88614.2	81339.9	-	-8.2
Capital		7929.5	7043.7	-	-11.2
Financial		11926.8	6707.2	-	-43.8
Expenditure from Freeze Accounts	**6557.9**	**4822.1**	**12115.6**	**-26.5**	**151.3**
Freeze-1 Recurrent		1452.5	3421.0	-	135.5
Freeze-2 Capital		3369.6	2976.8	-	-11.7
Freeze-3 Financial		**0.0**	5717.8	-	-
Total Expenditure	**80849.1**	**113292.6**	**107206.4**	**40.1**	**-5.4**
Total Resources	**103271.8**	**137327.8**	**147643.7**	**33.0**	**7.5**
Revenue and Grants		132244.5	144823.0	-	9.5
Revenue		111031.2	134568.7	-	21.2
Foreign Grants		21213.3	10254.3	-	-51.7
Non-Budgetary Receipts,net		2099.9	1857.8	-	-11.5
Others #		115.3	72.4	-	-37.2
V. A. T.		168.8	1518.0	-	799.3
Custom		204.7	-116.0		-156.7
Local Authorities' Account (LAA)		2494.6	-511.5	-	-120.5
Deficits(-) Surplus(+)	**22422.7**	**24035.2**	**40437.3**	**7.2**	**68.2**
Sources of Financing	**-22422.7**	**-24035.2**	**-40437.3**	**7.2**	**68.2**
Internal Loans	-24709.3	-26696.9	-42039.5	8.0	57.5
Domestic Borrowings	4500.0	7000.0	0.0	-	-
(i) Treasury Bills	*1500.0*	*3500.0*	*0.0*	-	-
(ii) Development Bonds	*3000.0*	*3500.0*	*0.0*	-	-
(iii) National Savings Certificates	*0.0*	*0.0*	*0.0*	-	-
(iv) Citizen Saving Certificates	*0.0*	*0.0*	*0.0*	-	-
Overdrafts++	-28950.4	-35132.9	-42294.3	21.4	20.4
Others@	-258.9	1436.0	254.8	-654.7	-82.3
Principle Refund and Share Divestment	0.0	76.4	291.4	-	281.4
Foreign Loans	2286.6	2585.3	1310.8	13.1	-49.3

\+ Based on data reported by 8 offices of NRB, 66 out of total 66 branches of Rastriya Banijya Bank Limited, 39 out of total 44 branches of Nepal Bank Limited, 5 branches of Everest Bank Limited and 1-1 branch each from Nepal Bangladesh Bank Limited and Global Bank Limited conducting government transactions.

* Includes internal loan, external borrowing and investment.

\# Change in outstanding amount disbursed to VDC/DDC remaining unspent.

++ Minus (-) indicates surplus.

@ Interest from Government Treasury transactions and others.

P : Provisional.

Note: Government budgetary operations have been reported as per the Government Finance Statistics, 2001 from the fiscal year 2011/12 that may not be consistent with the previous reporting.

Table 15
Outstanding Domestic Debt of the GON

(Rs. in million)

No.	Name of Bonds/Ownership	2011 Mid-Jul	2012 Mid-Jan	2012 Mid-Jul	2013 Mid-Jan	Amount Change Jan-Jul 2011/12	Amount Change Jan-Jul 2012/13
1	**Treasury Bills**	**120340.7**	**123840.7**	**131624.1**	**131624.1**	**3500.0**	**0.0**
	a. Nepal Rastra Bank	28178.9	19088.9	25072.9	17724.4	-9090.0	-7348.5
	b. Commercial Banks	86461.1	100248.8	102049.2	111171.1	13787.7	9121.9
	c. Development Banks	1761.0	2562.3	2795.0	1408.9	801.3	-1386.1
	d. Finance Companies	922.4	993.9	1664.5	1284.7	71.5	-379.8
	e. Others	3017.3	946.8	42.5	35.0	-2070.5	-7.5
2	**Development Bonds**	**43519.4**	**47019.4**	**57519.4**	**57519.4**	**3500.0**	**0.0**
	a. Nepal Rastra Bank	348.2	368.2	382.0	383.2	20.0	1.2
	b. Commercial Banks	19322.2	21262.2	26780.6	26780.6	1940.0	0.0
	c. Development Banks	814.1	949.1	1712.2	1712.2	135.0	0.0
	d. Finance Companies	1462.8	1467.8	1872.5	1875.5	5.0	3.0
	e. Others	21572.2	22972.2	26772.2	26768.0	1400.0	-4.2
3	**National Saving Certificates**	**10680.0**	**10680.0**	**15680.0**	**15680.0**	**0.0**	**0.0**
	a. Nepal Rastra Bank	7.6	14.5	15.0	16.8	6.9	1.8
	b. Commercial Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	c. Development Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	d. Finance Companies	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0	1.0
	e. Others	10672.4	10665.5	15665.0	15662.2	-6.9	-2.8
4	**Citizen Saving Bonds**	**4630.3**	**4630.3**	**4139.1**	**4139.1**	**0.0**	**0.0**
	a. Nepal Rastra Bank (Secondary Market)	3136.7	3222.8	2753.3	2766.7	86.1	13.4
	b. Commercial Banks	0.0	*0.0*	0.0	0.0	0.0	0.0
	c. Development Banks	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	d. Finance Companies	0.0	0.0	0.0	56.0	0.0	56.0
	e. Others	1493.6	1407.5	1385.8	1316.4	-86.1	-69.4
	(Of which Foreign Employment Bond 2072)	7.4	7.4	16.0	16.0	**0.0**	**0.0**
5	**Special Bonds**	**158.0**	**157.6**	**157.6**	**0.0**	**-0.4**	**-157.6**
	a. Nepal Rastra Bank	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	b. Commercial Bank (10 yrs bond of RBB)	157.6	157.6	157.6	0.0	0.0	-157.6
	c. Others	0.4	0.0	0.0	0.0	-0.4	0.0
6	**Short-term Loans & Advances**	**20765.0**	**7281.1**	**-2372.8**	**-26722.7**	**-13483.9**	**-24349.9**
	a. Nepal Rastra Bank	20765.0	-14367.9	-2360.1	-44654.4	-35132.9	-42294.3
	Total Domestic Debt	**200093.4**	**171960.1**	**206760.1**	**164308.2**	**-28133.3**	**-42451.9**
	a. Nepal Rastra Bank	52436.3	8326.5	25863.1	-23763.3	-44109.9	-49626.4
	b. Commercial Banks	105940.9	121668.6	128987.4	137951.6	15727.7	8964.3
	c. Development Banks	2575.0	3511.4	4507.2	3121.1	936.3	-1386.1
	d. Finance Companies	2385.2	2461.7	3537.0	3217.2	76.5	-319.8
	e. Others	36756.0	35992.0	43865.5	43781.6	-764.0	-83.9

Table 16

Direction of Foreign Trade*

Six Months

(Rs. in million)

	2010/11	2011/12[R]	2012/13[P]	Percent Change	
				2011/12	2012/13
TOTAL EXPORTS	**32296.9**	**35916.6**	**39245.8**	**11.2**	**9.3**
To India	21122.2	24060.7	24981.6	13.9	3.8
To Other Countries	11174.7	11855.9	14264.2	6.1	20.3
TOTAL IMPORTS	**185571.0**	**216684.5**	**271348.5**	**16.8**	**25.2**
From India	126355.7	139138.5	175531.1	10.1	26.2
From Other Countries	59215.3	77546.0	95817.4	31.0	23.6
TOTAL TRADE BALANCE	**-153274.1**	**-180767.9**	**-232102.7**	**17.9**	**28.4**
With India	-105233.5	-115077.8	-150549.5	9.4	30.8
With Other Countries	-48040.6	-65690.1	-81553.2	36.7	24.1
TOTAL FOREIGN TRADE	**217867.9**	**252601.1**	**310594.2**	**15.9**	**23.0**
With India	147477.9	163199.2	200512.7	10.7	22.9
With Other Countries	70390.0	89401.9	110081.6	27.0	23.1

* Based on customs data
R= Revised
P=Provisional

Table 17

Summary of Balance of Payments Presentation

(Rs. in million)

Particulars	2010/11		2011/12		2012/13 P	Percent change during six months	
	6 Months	Annual	6 Months	Annual	6 Months	2011/12	2012/13 P
A. Current Account	-3593.3	-12936.4	31988.7	75979.2	4411.2	-990.2	-86.2
Goods: Exports f.o.b.	34051.1	68701.5	39279.8	81511.8	43273.4	15.4	10.2
Oil	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-
Other	34051.1	68701.5	39279.8	81511.8	43273.4	15.4	10.2
Goods: Imports f.o.b.	-182075.8	-388371.4	-213070.6	-454653.1	-265544.8	17.0	24.6
Oil	-30656.7	-75076.2	-40628.0	-92255.6	-49489.2	32.5	21.8
Other	-151419.1	-313295.2	-172442.6	-362397.5	-216055.6	13.9	25.3
Balance on Goods	-148024.7	-319669.9	-173790.8	-373141.3	-222271.4	17.4	27.9
Services: Net	-5281.6	-8674.6	9933.8	14057.0	-1908.4	-288.1	-119.2
Services: credit	25742.9	53012.5	36872.2	72351.5	43563.9	43.2	18.1
Travel	13510.4	24610.7	17491.3	30703.8	16739.0	29.5	-4.3
Government n.i.e.	3493.7	5534.6	4599.0	10071.4	7920.1	31.6	72.2
Other	8738.8	22867.2	14781.9	31576.3	18904.8	69.2	27.9
Services: debit	-31024.5	-61687.1	-26938.4	-58294.5	-45472.3	-13.2	68.8
Transportation	-8621.7	-18604.7	-10647.9	-22292.3	-17544.6	23.5	64.8
Travel	-15210.9	-27642.9	-11124.5	-25769.7	-20777.4	-26.9	86.8
O/W Education	-3802.9	-7166.7	-3004.4	-6371.7	-4962.4	-21.0	65.2
Government services:debit	-557.6	-1154.6	-940.3	-1566.4	-612.3	68.6	-34.9
Other	-6634.3	-14284.9	-4225.7	-8666.1	-6538.0	-36.3	54.7
Balance on Goods and Services	-153306.3	-328344.5	-163857.0	-359084.3	-224179.8	6.9	36.8
Income: Net	3006.6	7549.4	6520.7	12291.4	4853.0	116.9	-25.6
Income: credit	8004.2	17504.0	11908.5	22521.3	10414.6	48.8	-12.5
Income: debit	-4997.6	-9954.6	-5387.8	-10229.9	-5561.6	7.8	3.2
Balance on Goods,Services and Income	-150299.7	-320795.1	-157336.3	-346792.9	-219326.8	4.7	39.4
Transfers: Net	146706.4	307858.7	189325.0	422772.1	223738.0	29.1	18.2
Current transfers: credit	148273.1	311156.7	191445.6	427805.7	227489.1	29.1	18.8
Grants	15200.2	25780.0	14235.9	36227.1	11879.3	-6.3	-16.6
Workers' remittances	118447.7	253551.6	162372.6	359554.4	197698.6	37.1	21.8
Pensions	13922.3	28993.4	13140.8	28343.6	16931.9	-5.6	28.8
Other (Indian Excise Refund)	702.9	2831.7	1696.3	3680.6	979.3	141.3	-42.3
Current transfers: debit	-1566.7	-3298.0	-2120.6	-5033.6	-3751.1	35.4	76.9
B Capital Account (Capital Transfer)	7393.1	15906.1	5523.2	18241.7	4160.6	-25.3	-24.7
Total, Groups A plus B	3799.8	2969.7	37511.9	94220.9	8571.8	887.2	-77.1
C Financial Account (Excluding Group E)	1857.0	3212.5	18636.3	28912.8	523.6	903.6	-97.2
Direct investment in Nepal	4459.6	6437.1	5090.4	9195.4	3731.2	-	-26.7
Portfolio Investment	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-	-
Other investment: assets	-12036.2	-25762.2	-5884.0	-15719.6	-11196.8	-51.1	90.3
Trade credits	-3945.5	-6133.4	-1592.4	-5137.4	-3227.5	-59.6	102.7
Other	-8090.7	-19628.8	-4291.6	-10582.2	-7969.3	-47.0	85.7
Other investment: liabilities	9433.6	22537.6	19429.9	35437.0	7989.2	106.0	-58.9
Trade credits	8778.8	18292.5	17106.9	26442.3	6771.6	94.9	-60.4
Loans	248.3	2612.0	-359.0	1036.8	-2820.8	-244.6	685.7
General Government	256.1	2631.6	-353.7	1047.6	-2775.5	-238.1	684.7
Drawings	5763.4	13849.2	6065.8	13445.3	4855.7	5.2	-19.9
Repayments	-5507.3	-11217.6	-6419.5	-12397.7	-7631.2	16.6	18.9
Other sectors	-7.8	-19.6	-5.3	-10.8	-45.3	-32.1	754.7
Currency and deposits	-158.0	1231.7	2845.1	8446.2	4562.4	-1900.7	60.4
Nepal Rastra Bank	-22.5	-7.8	-36.9	37.0	94.2	-	-355.3
Deposit money banks	-135.5	1239.5	2882.0	8409.2	4468.2	-2226.9	55.0
Other liabilities	564.5	401.4	-163.1	-488.3	-524.0	-128.9	221.3
Total, Group A through C	5656.8	6182.2	56148.2	123133.7	9095.4	892.6	-83.8
D. Miscellaneous Items, Net	-10079.8	-2767.8	13414.2	13013.5	1534.7	-233.1	-88.6
Total, Group A through D	-4423.0	3414.4	69562.4	136147.2	10630.1	-1672.7	-84.7
E. Reserves and Related Items	4423.0	-3414.4	-69562.4	-136147.2	-10630.1	-1672.7	-84.7
Reserve assets	4664.9	-3011.7	-69400.3	-135662.2	-10105.8	-1587.7	-85.4
Nepal Rastra Bank	-373.0	-7531.4	-67471.6	-130861.4	9292.7	17988.9	-113.8
Deposit money banks	5037.9	4519.7	-1928.7	-4800.8	-19398.5	-138.3	905.8
Use of Fund Credit and Loans	-241.9	-402.7	-162.1	-485.0	-524.3	-33.0	-
Changes in reserve net (- increase)*	4265.0	-2182.7	-66717.3	-127701.0	-6067.7	-1664.3	-90.9

P= Povisional

* Change in reserve net is derived by netting out reserves and related items (Group E) and currency and deposits (under Group C) with adjustment of valuation gain/loss.

Table 18

Gross Foreign Exchange Holding of the Banking Sector

(Rs. in million)

	Mid-Jul 2011	Mid-Jan 2012	Mid-Jul 2012	Mid-Jan 2013	Percent Change Mid-Jul To Mid-Jan 2011/12	2012/13
Nepal Rastra Bank	**213095.1**	**301070.8**	**375524.5**	**367341.9**	**41.3**	**-2.2**
Convertible	165257.5	221924.6	285682.0	277168.6	34.3	-3.0
Inconvertible	47837.6	79146.2	89842.5	90173.3	65.4	0.4
Commercial Bank	**59058.0**	**61055.7**	**63932.2**	**83454.9**	**3.4**	**30.5**
Convertible	55503.3	56389.1	57144.0	78137.6	1.6	36.7
Inconvertible	3554.7	4666.6	6788.2	5317.3	31.3	-21.7
Total Reserve	**272153.1**	**362126.5**	**439456.7**	**450796.8**	**33.1**	**2.6**
Convertible	220760.8	278313.7	342826.0	355306.2	26.1	3.6
Share in total (in percent)	81.1	76.9	78.0	78.8	-	-
Inconvertible	51392.3	83812.8	96630.7	95490.6	63.1	-1.2
Share in total (in percent)	18.9	23.1	22.0	21.2	-	-
Import Capacity(Equivalent Months)						
Merchandise	8.4	10.2	11.6	10.2	-	-
Merchandise and Services	7.3	9.1	10.3	8.7	-	-
1.Gross Foreign Exchange Reserve	272153.1	362126.5	439456.7	450796.8	33.1	2.6
2.Gold,SDR,IMF Gold Tranche	6730.6	7345.2	7368.2	6876.0	9.1	-6.7
3.Gross Foreign Assets(1+2)	278883.7	369471.7	446824.9	457672.8	32.5	2.4
4.Foreign Liabilities	62844.5	66484.3	72204.7	76283.1	5.8	5.6
5.Net Foreign Assets(3-4)	216039.2	302987.4	374620.2	381389.7	40.2	1.8
6.Change in NFA (before adj. ex. val.)*	-2833.5	-86948.2	-158581.0	-6769.5	-	-
7.Exchange Valuation	650.8	20230.9	30880.0	701.8	-	-
8.Change in NFA (6+7)**	**-2182.7**	**-66717.3**	**-127701.0**	**-6067.7**	-	-

Sources: Nepal Rastra Bank and Commercial Banks; Estimated.

*Change in NFA is derived by taking mid-July as base and minus (-) sign indicates increase.

* * After adjusting exchange valuation gain/loss

Period-end Buying Rate (Rs/USD)	70.95	81.90	88.60	87.10

Table 19

Imports from India against Payment in US Dollar

(Rs. in million)

Mid-Month	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13*
August	980.10	957.50	2133.80	3417.43	3939.50	2628.65	3023.99	3350.80
September	977.56	1207.95	1655.21	2820.10	4235.20	4914.04	5135.26	3193.10
October	907.88	865.72	2411.60	1543.52	4145.50	4589.35	3823.28	2878.58
November	1103.19	1188.26	2065.70	1571.37	3894.80	2064.91	3673.03	4227.30
December	1583.68	1661.36	2859.90	2301.56	4767.40	3784.98	5468.77	3117.00
January	1156.24	1643.99	3805.50	2016.82	4917.80	4026.84	5113.11	1084.00
February	603.81	716.98	2962.10	2007.50	5107.50	5404.08	5923.40	
March	603.01	1428.48	1963.10	2480.10	3755.80	4548.18	5524.55	
April	1398.55	2052.85	3442.10	3768.18	4382.10	4505.98	4638.70	
May	916.41	2714.84	3420.20	3495.04	3427.20	3263.92	5139.57	
June	1181.46	1711.20	2205.73	3452.10	3016.20	4066.72	5497.37	
July	1394.00	1571.80	3091.44	4253.10	2113.92	3970.42	7717.93	
Total	**12805.88**	**17720.93**	**32016.37**	**33126.80**	**47702.92**	**47768.05**	**60678.96**	**17850.78**

* The monthly data are updated based on the latest information from custom office and differ from earlier issues.

Table 20

Indian Currency Purchase

(Rs. in million)

Mid-Month	2010/11		2011/12		2012/13	
	IC Purchase	US$ Sale	IC Purchase	US$ Sale	IC Purchase	US$ Sale
August	7,447.35	160.00	11,624.70	260.00	13,318.90	240.00
September	9,334.23	200.00	11,059.95	240.00	8,330.90	150.00
October	9,010.18	200.00	9,697.60	200.00	16,467.44	310.00
November	6,212.85	140.00	15,859.19	320.00	8,563.10	160.00
December	14,525.89	320.00	14,515.67	280.00	16,445.67	300.00
January	9,025.57	200.00	6,380.30	120.00	13,151.60	240.00
February	10,019.93	220.00	9,969.60	200.00		
March	8,154.46	200.00	8,907.20	180.00		
April	12,543.85	260.00	17,195.63	340.00		
May	12,447.10	280.00	9,503.25	180.00		
June	12,594.00	280.00	9,980.05	180.00		
July	12,529.60	280.00	9,025.30	160.00		
Total	**123,845.01**	**2740.00**	**133,718.44**	**2660.00**	**76,277.61**	**1400.00**